

Lagutskottets betänkande

1981/82: 41

om ny namnlag (prop. 1981/82: 156)

Ärendet

I betänkandet behandlas proposition 1981/82: 156 vari regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslår riksdagen att anta ett i propositionen framlagt förslag till ny namnlag.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisas till vad utskottet anför på s. 6.

Det i propositionen framlagda lagförslaget har intagits i *bilaga 1* till betänkandet.

I ärendet behandlar utskottet vidare *dels* den under allmänna motionstiden år 1982 väckta motionen 1981/82:260, *dels* de med anledning av proposition 1981/82: 156 väckta motionerna 1981/82:2330, 2393, 2413–2418 och 2420–2423.

Motionsyrkandena redovisas på s. 3 f.

I ärendet har skrivelser inkommit från enskilda och olika organisationer.

Utskottet har i samband med en studieresa till Helsingfors inhämtat upplysningar om en till den finländska riksdagen avlämnad proposition med förslag till ny lag om släktnamn.

Sammanfattning

Regeringen har i propositionen lagt fram förslag till en ny namnlag, som skall ersätta 1963 års namnlag.

En utgångspunkt för regeringens förslag har varit att den enskilde i så stor utsträckning som möjligt skall få bestämma vilket namn han eller hon skall ha. En strävan har vidare varit att ge uttryck för principen om jämställdhet mellan kvinnor och män liksom principen att alla barn skall behandlas lika i namnrättsligt hänseende oavsett om föräldrarna är gifta med varandra eller ej. När det gäller framför allt reglerna om förnamn innebär förslaget en avbyråkratisering. Förslaget bygger på ett nordiskt samarbete.

Med anledning av propositionen har väckts tolv motioner. Till utskottet har inkommit skrivelser från enskilda och olika organisationer.

Kritiken mot regeringens förslag har framför allt skjutit in sig på tre frågor. När det gäller makars namn har kritiserats att de som önskar ha ett gemensamt namn måste göra en aktiv åtgärd i form av en anmälan medan

en passivitet automatiskt leder till att namngemenskap uteblir. Vidare har kritiserats att namnlagsförslaget öppnar möjligheter till att alla medlemmar i en familj kan ha olika efternamn. Slutligen har anmärkts på att de stora möjligheterna att på ett enkelt sätt byta såväl efternamn som förnamn och således helt byta namnidentitet kan komma att utnyttjas i brottsligt sammanhang.

Moderata samlingspartiets företrädare i utskottet har reserverat sig för att propositionen bör avslås.

Lagutskottet föreslår att förslaget till namnlag antas med följande ändringar.

När det gäller *makars namn* skall enligt utskottets förslag makarna vid äktenskaps ingående ta ställning till vilket efternamn de skall bära efter vigseln. Vill makarna ha ett gemensamt namn kan de välja antingen mannens eller kvinnans efternamn. I stället för att ta ett gemensamt namn kan de välja att behålla sina namn från tiden före äktenskapet. Makarnas val av efternamn skall anmälas senast i samband med vigseln.

I fråga om *barns efternamn* anser utskottet angeläget att helsyskon i samma familj har samma efternamn. Utskottet föreslår därför en särskild regel för det fallet att föräldrarna har olika efternamn och har tidigare ett eller flera barn som står under deras gemensamma vårdnad. I sådant fall får det nya barnet automatiskt samma namn som det senast födda syskonet.

För sådana fall där föräldrarna kan anmäla barns efternamn föreslår utskottet att anmälningstiden förkortas från i propositionen föreslagna sex månader till tre månader efter barnets födelse.

I syfte att stärka namngemenskapen inom familjen föreslår utskottet vidare att det införs en möjlighet – om föräldrarna har olika efternamn och barnet får den ena förälderns efternamn – att ge barnet den andra förälderns efternamn som mellannamn.

I förhållande till regeringens förslag förordar utskottet vissa spärregler i syfte att försvara möjligheten att helt ändra namnidentitet. Sålunda begränsas möjligheten för makar att under äktenskapet genom en enkel anmälan flera gånger byta namn. Detsamma föreslås i fråga om vuxna barns möjligheter att byta till föräldrarnas namn. Slutligen införs vissa begränsningar i rätten att genom en enkel anmälan byta, lägga till eller stryka förnamn. Bl. a. måste, om förnamn byts eller stryks, alltid ett ursprungligt förnamn behållas.

Utskottet föreslår också att i namnlagen införs en möjlighet att efter ansökan hos patent- och registreringsverket byta efternamn till ett efternamn som är bildat på faders eller moders förnamn med tillägg av ändelsen son eller dotter. En förutsättning för namnbytet är dock att det föreligger särskilda skäl. Vidare föreslås vissa ändringar i reglerna om förfarande i ärenden enligt namnlagen.

Utskottet föreslår slutligen vissa tillkännagivanden till regeringen i fråga

om information om namnlagsreformen samt om tilltalsnamn i vissa dataregister.

Företrädarna för moderata samlingspartiet har i ett särskilt yttrande riktat kritik mot att utskottets majoritet inte velat tillgodose ett av dem under ärendets behandling framställt yrkande att yttrande skulle inhämtas från lagrådet över utskottets ändringsförslag.

Motionsyrkandena

I. Vid 1981/82 års riksmöte väckt fristående motion

1981/82:260 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring i namnförordningen, som preciserar att vid föreläggande enligt 31 § namnlagen skall frist räknas från dagen för mottagandet.

II. Med anledning av proposition 1981/82:156 väckta motioner

A. 1981/82:2330 av Eric Enlund och Elver Jonsson (båda fp) vari yrkas att riksdagen vid behandlingen av proposition 1981/82:156 omarbetar lagförslagets 1, 8, 10 och 27 §§ i enlighet med vad som anförts i motionen.

B. 1981/82:2393 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1981/82:156,
2. att riksdagen hos regeringen begär nytt och bättre förslag i namnfrågan.

C. 1981/82:2413 av Bengt Kindbom och Britta Hammarbacken (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att 28 § i namnlagen skall ha följande lydelse: Genom anmälan till pastorsexpeditionen får stavningen av förnamn ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.
2. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om dataregister för folkbokföringen m. m.

D. 1981/82:2414 av Tore Nilsson m. fl. (m, c) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens proposition 1981/82:156.

E. 1981/82:2415 av Rolf Sellgren och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (båda fp) vari yrkas att lydelsen av 6 § i 1963 års namnlag ändras enligt vad ovan angivits så att vardera maken vid vigseln med den andres tillstånd kan förvärva dennes släktnamn genom anmälan dessförinnan till pastor eller vigselförrättare.

F. 1981/82:2416 av Anna Wohlin-Andersson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att huvudregeln fortfarande bör vara att kvinnan vid vigseln förvärvar mannens släktnamn,

2. att riksdagen beslutar att barn i äktenskap där föräldrarna har olika efternamn får faderns efternamn såvida icke föräldrarna anmäler till pastorsämbetet att barnet skall ha moderns efternamn eller efternamn hon burit som gift,

3. att riksdagen beslutar att bestämmelserna utformas så att helsyskon får samma efternamn,

4. att riksdagen beslutar att önskan att som efternamn anta faderns förnamn med tillägget -son skall behandlas på samma generösa sätt som önskan att byta till annat efternamn,

5. att riksdagen beslutar att ett mellannamn och efternamn får bindas ihop med ett streck.

G. 1981/82:2417 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen vid behandlingen av proposition 1981/82:156 vidtar sådan ändring i förslaget till namnlag att användandet av patronymikon möjliggörs i enlighet med vad som anförs i motionen.

H. 1981/82:2418 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att personer som avser att ingå äktenskap före vigseln skall anmäla om de önskar ha gemensamt efternamn, och i så fall vilket, eller om de önskar behålla sina namn.

I. 1981/82:2420 av Bonnie Bernström (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till barns rätt att använda båda föräldrarnas efternamn i enlighet med vad som föreslås i motionen.

J. 1981/82:2421 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1981/82:156 om ny namnlag.

K. 1981/82:2422 av Allan Ekström och Sten Svensson (båda m) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1981/82:156.

L. 1981/82:2423 av Martin Olsson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen med ändring av propositionens förslag

a) angående förvärv av efternamn vid födelsen beslutar att helsyskon i samma familj skall ges samma efternamn,

b) angående byte till förälders efternamn beslutar att namnbyte enligt 4 § endast kan göras en gång,

c) angående byte till makes efternamn beslutar att makar som antagit gemensamt efternamn icke genom anmälan kan återgå till tidigare namn,

d) angående förnamn m. m. beslutar att strykning av förnamn kan ske utan samband med anmälan av nytt förnamn,

2. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyldighet att informera blivande makar om namnreglerna vid ansökan om hindersprövning,

3. att riksdagen vid behandling av propositionen gör sådana ändringar i lagförslaget att – för undvikande av missbruk – helt byte av namnidentitet inte kan ske utan särskild prövning.

Utskottet

Inledning

Historik

Lagreglering av namnskicket är en förhållandevis modern företeelse i vårt land. Fram till början av 1900-talet fick namn antas och bytas i huvudsak utan inskränkningar.

Det första steget i utvecklingen mot vårt nuvarande namnskick togs när man började använda vad som i dag närmast motsvaras av förnamn. Successivt växte fram ett behov av tillnamn. Dessa var av fyra huvudslag: binamn, patronymikon (namn bildat av faderns förnamn med tillägg av -son eller -dotter), hemortsbeteckning och yrkesbeteckning. De äldsta svenska tillnamnen som innehöll personnamn var patronymika. De första ärflika släktnamnen antas ha uppstått inom det adliga ståndet under 1300-talet och var länge de enda namn som var rättsligt reglerade. Borgare och präster började använda släktnamn under 1600-talet medan bönderna behöll de gamla tillnamnen, framför allt patronymika. Vid slutet av 1800-talet fanns i princip regler endast om förvärv av och skydd för vissa adliga släktnamn samt bestämmelser om namnbyte för folk inom krigsmakten och för sjömän. I övrigt kunde i praktiken namn fritt antas och bytas. Med 1901 års släktnamnsförordning infördes bestämmelser om när nytt släktnamn fick antecknas i kyrkboken, vilket innebar att den dittills fria rätten att anta nytt släktnamn inskränktes. Genom den familjerättsliga lagstiftningen åren 1915–1920 reglerades de familjerättsliga namnförvärven. Bl. a. infördes med giftermålsbalken av år 1920 en skyldighet för kvinnan att anta mannens släktnamn vid giftermål. En samlad reglering på namnområdet kom till stånd först genom 1963 års namnlag.

Efter namnlagens införande har i olika sammanhang, bl. a. i riksdagen, framförts önskemål om en reform.

I ett betänkande år 1971 med anledning av en motion om rätt för makar att anta hustruns släktnamn, m. m. framhöll lagutskottet (LU 1971: 18) bl. a. att flera nya lagar tillkommit inom familjerättens område sedan 1963 års namnlag trädde i kraft. Utskottet anförde vidare att utvecklingen i samhället samtidigt gått mot en ökad jämlikhet mellan män och kvinnor. Enligt utskottets mening var från familjerättslig synpunkt reglerna om mannens rätt att förvärva hustruns släktnamn i behov av en modernisering. I sammanhanget borde enligt utskottet också beaktas att släktnamnet genom den ökade användningen av personnummer fått minskad betydelse för samhällets behov av att kunna identifiera medborgarna. Utskottet ansåg att reglerna om makars rätt att anta endera partens släktnamn borde ses över men att en översyn inte borde begränsas till denna fråga utan omfatta hela namnlagen.

Vad utskottet anfört gav riksdagen regeringen till känna.

Härefter tillsattes namnlagsutredningen. Utredningsarbetet, som bedrivits i nordiskt samarbete, slutfördes år 1979 genom överlämnandet av betänkandet (SOU 1979: 25) Nya namnregler.

Frågan om en ny namnlag aktualiserades i riksdagen också vid 1980/81 års riksmöte med anledning av en motion. I betänkandet LU 1980/81: 20 anförde utskottet bl. a. att namnlagen i många avseenden är föråldrad. Utskottet delade därför motionärernas uppfattning att det är angeläget att nya namnregler kommer till stånd. Utskottet underströk således vikten av att regeringen snarast förelade riksdagen förslag till erforderlig lagstiftning på grundval av utredningens betänkande och de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av betänkandet. Enligt utskottets mening borde riksdagen däremot inte då göra några uttalanden angående den närmare utformningen av nya namnregler, eftersom regeringens ställningstagande i frågorna inte borde föregripas. Riksdagen gav regeringen till känna vad utskottet anfört om framläggande av förslag till nya namnregler.

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av namnlagsutredningens betänkande läggs i propositionen fram förslag till en ny namnlag, som skall ersätta 1963 års lag i samma ämne.

Förslaget innehåller i huvudsak följande.

Vill makar ha samma efternamn, kan de genom anmälan till pastorsämbetet ta antingen mannens eller kvinnans namn som gemensamt namn. Görs inte en sådan anmälan, behåller vardera maken sitt efternamn.

Ett barn förvärvat vid födelsen föräldrarnas efternamn, om dessa har samma namn. Har föräldrarna olika efternamn kan de välja vilket av deras namn barnet skall ha. Om föräldrarna inte inom sex månader från födelsen anmäler till pastorsämbetet vilket namn barnet skall ha, får barnet moderns efternamn.

Den som vill byta efternamn skall kunna göra det i större utsträckning än f. n. I de flesta fall kan bytet ske genom en anmälan till pastorsämbetet. Vid byte av efternamn för barn under 18 år som bär en förälders namn utan att denna förälder är vårdnadshavare krävs dock, liksom f. n., att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Byte till ett nybildat efternamn genom en ansökan hos patent- och registreringsverket skall kunna ske även om den som vill byta redan bär ett ovanligt eller annars lämpligt efternamn.

Dessutom föreslås vissa förenklade regler om förändring av förnamn.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1983.

Allmänna överväganden

Förslaget till ny namnlag kännetecknas av att det ger betydligt större utrymme än 1963 års namnlag åt den enskilde själv att bestämma vilket namn han eller hon skall ha, t. ex. vid ingående av äktenskap eller vid byte av efternamn. En strävan under arbetet med propositionen har vidare varit att lagförslaget skall utformas så att det ger uttryck för principen om jämställdhet mellan kvinnor och män, liksom för principen att alla barn skall behandlas lika i namnrättsligt hänseende, oavsett om föräldrarna är gifta med varandra eller ej. Departementschefen konstaterar att namnlagsförslaget också har utformats så att det ger utrymme både för traditionella uppfattningar och i rimlig grad för sådana som avviker därifrån. Departementschefen hänvisar även till att man i våra nordiska grannländer antagit eller håller på att anta namnlagar som i allt väsentligt utgår från nyss angivna principer.

Förslaget till namnlag har skarpt kritiserats i motioner, som har väckts med anledning av propositionen, i massmedia samt i brev till utskottet från enskilda och organisationer. I fyra motioner – 2393 (m), 2414 (m och c), 2421 (m) och 2422 (m) – yrkas avslag på propositionen. I motion 2393 hemställs dessutom att riksdagen hos regeringen begär ett nytt och bättre förslag i namnfrågan. Motionärerna i motion 2415 (fp) begär efter en omfattande kritik av namnlagsförslaget att 1963 års namnlag skall ändras så att var och en av makarna har rätt att som gemensamt efternamn ta den andra makens efternamn. Yrkandet får anses innebära ett yrkande om avslag på propositionen.

Huvudinvändningen mot namnlagsförslaget är att ett genomförande av detta skulle försvaga familjegemenskapen och släktsamhörigheten och därmed ytterligare förstärka många människors, inte minst barnens, känsla av otrygghet och rotlöshet i samhället. Förslaget skulle också komma att, framhålls det, på ett beklagligt sätt bryta med gamla traditioner. I detta sammanhang har även hänvisats till en av namnlagsutredningen företagen sociologisk undersökning. Kritiken har i övrigt framför allt skjutit in sig på tre frågor. När det gäller makars namn har kritiserats att de som önskar ha ett gemensamt namn måste göra en aktiv åtgärd i form av en anmälan medan en passivitet automatiskt leder till att namngemenskap uteblir. Vidare har kritiserats att namnlagsförslaget, när det gäller barns namn, har lämnat den agnatiska principen, dvs. att barn till gifta föräldrar får faderns namn. I samband därmed har anmärkts på att namnförslaget utformats så att det öppnar möjligheter till att alla medlemmar i en familj kan ha olika efternamn. Slutligen har det framhållits att de stora möjligheterna att på ett enkelt sätt byta såväl efternamn som förnamn och således helt byta namnidentitet kan komma att utnyttjas i brottsliga och andra ej seriösa sammanhang.

Utskottet vill till en början peka på att propositionen bygger på ett nordiskt samarbete. Detta samarbete har lett till att nya namnregler har införts i Norge den 1 februari 1980 och i Danmark den 1 april 1982. Såsom ovan nämnts har i Finland lagts fram en proposition med förslag till nya namnregler. Propositionen har ännu inte behandlats av den finländska riksdagen. Den danska och norska lagstiftningen utgår i allt väsentligt från samma principer som det svenska förslaget, medan det finländska förslaget mer betonar behovet av namnstabilitet. I detaljutformningen finns på vissa punkter betydande olikheter mellan de olika ländernas lagstiftning och förslag, något som kommer att framgå närmare i det följande. Det kan i detta sammanhang nämnas att samarbetet på lagstiftningens område inte berört Island, som har en från övriga nordiska länder helt avvikande namnlagstiftning. På Island får sedan 1925 inte antas släktnamn utan endast patronymikon och metronymikon (namn bildat av moderns förnamn).

Såsom framhålls i flera motioner har namnlagsutredningen låtit utföra en undersökning av den uppfattning som råder hos allmänheten när det gäller rätten att bära släktnamn. Undersökningen utfördes våren 1975 vid sociologiska institutionen i Uppsala och omfattade 1 023 personer i åldern 18–35 år. Undersökningen har av namnlagsutredningen bedömts vara representativ för hela befolkningen i den åldersgrupp undersökningen omfattar.

I fråga om *makars efternamn* ansåg ett övervägande flertal, 78,2%, av de tillfrågade att det var mycket önskvärt eller lämpligt att mannen och hustrun i ett äktenskap har samma efternamn, 20,9% ansåg det betydelselöst och 0,8% ansåg att det var bättre med olika efternamn. Av undersökningen framgår vidare att 64,3% ville ha kvar den nuvarande regeln att kvinnan automatiskt förvärvat mannens namn vid vigseln, om hon inte anmäler att hon vill behålla sitt namn. Av dessa ansåg 25,4% att makarna genom anmälan i samband med giftermålet skulle kunna förvärva kvinnans namn eller behålla var och en sitt namn. Av de tillfrågade ansåg 22,1% att det inte borde finnas någon automatisk regel utan att makarna alltid vid äktenskapets ingående måste anmäla vilket efternamn de vill ha. 13,3% tyckte att var och en skulle behålla sina resp. namn om de inte i samband med giftermålet anmäler att de vill ha gemensamt efternamn.

När det gäller *barns efternamn* avsåg undersökningen endast barn födda av gifta föräldrar. Av undersökningen framgår att 63,2% av de tillfrågade tyckte att det var mycket olämpligt eller ganska olämpligt att barn i en familj har annat efternamn än den ena av föräldrarna. 35,2% ansåg att det var betydelselöst och 1,1% att det var bra. På frågan om det var önskvärt att alla medlemmar i en familj har samma efternamn svarade 74,4% att det var mycket önskvärt eller lämpligt, 25,4% att det var betydelselöst medan 0,1% tyckte att det var bättre med olika efternamn. Vidare ansåg 76,7% att föräldrar med skilda efternamn alltid i samband med barnets födelse skulle meddela vilket efternamn barnet skall ha, 15,7% ansåg att barnet då automatiskt skulle få faderns efternamn medan 7,5% ansåg att det skulle få moderns namn.

Utskottet vill i detta sammanhang även hänvisa till vad patent- och registreringsverket anför i sitt remissvar över namnlagsutredningens betänkande. Bl. a. påpekas att verket under sin befattning med namnfrågor fått en god uppfattning om människors inställning till sitt namn. Namnet spelar enligt verket en stor roll för många fler människor än man skulle tro; många är direkt fixerade vid det. Man kan därför, framhåller verket, inte utesluta att en utvidgad valfrihet på namnområdet kan leda till konflikter och störningar i familjerelationer under en avsevärd tid. Enligt verket måste man sålunda, om man genomför en så genomgripande omläggning av namnskicket som utredningens förslag innebar, vara medveten om att omläggningen lika väl som den välkomnas i vissa kretsar kan komma att leda till irritation hos många människor. Vad patent- och registreringsverket anfört belyses väl av de brev som utskottet fått i ärendet.

Som utskottet inledningsvis påpekat framhöll utskottet år 1971 i det betänkande som föregick översynen av 1963 års namnlag att det under den tid namnlagen då varit i kraft hade tillkommit flera nya lagar inom familjerättens område. Därefter har ytterligare betydande förändringar skett i den familjerättsliga lagstiftningen. Bl. a. har bestämmelserna om ingående och upplösning av äktenskap samt om underhållsskyldighet ändrats. Vidare har införts regler om gemensam vårdnad av barn. Reformarbetet på det familjerättsliga området är ännu ej avslutat. Det föreligger nu förslag om nya regler om vårdnaden om barn och om egendomsordningen mellan makar och samboende. Den familjerättsliga lagstiftningen bygger i hög grad på synsättet att äktenskapet är en form av frivillig samlevnad mellan två självständiga personer. En strävan i lagstiftningsarbetet under senare år har vidare varit att barn till föräldrar som är gifta med varandra och barn till ogifta föräldrar så långt som möjligt skall behandlas lika.

Utskottet vill också hänvisa till att Europarådets ministerkommitté i en hösten 1978 antagen resolution rekommenderar medlemsstaterna att i lagstiftningen befrämja likställigheten mellan makar i olika hänseenden, bl. a. på namnrättens område. Sålunda bör enligt resolutionen ingen make tvingas att anta den andres namn. Makarna bör vid namngemenskap kunna välja vilkenderas namn de önskar. Vidare bör de enligt resolutionen tillerkännas lika rätt när det gäller att överföra släktnamnet på barnen. Utskottet vill i detta sammanhang även hänvisa till 1979 års FN-konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Mot den angivna bakgrunden framstår den nuvarande namnlagen i flera hänseenden som föråldrad. Riksdagen har också så sent som våren 1981 begärt ett förslag till nya namnregler.

När det gäller vilka principer en ny namnlag bör vila på vill utskottet för sin del anföra följande.

Utskottet delar till en början departementschefens uppfattning att namnlagen måste ge uttryck för strävandena efter jämställdhet mellan kvinnor och män. Med det ovan angivna synsättet på äktenskapet som en form för

frivillig samlevnad mellan två självständiga parter och, om Europarådets resolution skall beaktas, kan en namnlagstiftning inte godtas som ger företräde åt kvinnans eller mannens namn. Utskottet kan därför inte ansluta sig till de motionärer som anser att den nuvarande regeln om automatiskt förvärv av mannens efternamn som gemensamt namn skall behållas. Enligt utskottets mening bör reglerna om namn vid äktenskaps ingående utformas så att de är könsneutrala, dvs. inte ger försteg åt den ene eller andre makens efternamn. Uppenbart har syftet med propositionens förslag varit att få till stånd en sådan reglering.

Som framgår av den sociologiska undersökningen önskar flertalet makar ha ett gemensamt efternamn. Man kan därför räkna med att makar, även efter införandet av en ny namnlag, kommer att välja att ha gemensamt efternamn. Utskottet vill också stryka under att namngemenskap är av stort värde när det gäller att markera samhörighet inom en familj.

När det gäller utformningen av bestämmelserna måste beaktas att namnlagstiftningen berör alla människor och att, såsom påpekas i patent- och registreringsverkets remissvar, namnet för många människor spelar en stor roll. Det är därför viktigt hur namnreglerna presenteras i lagen. De får sålunda inte ges en sådan utformning att man kan få den uppfattningen att lagstiftaren velat ge företräde åt en ordning som avviker från vad som vanligen är förekommande. I detta hänseende kan enligt utskottets mening viss kritik riktas mot propositionens förslag. Utskottet kommer därför i det följande att föreslå en viss omarbetning av reglerna om makars efternamn.

Utskottet kan också dela departementschefens uppfattning att namnreglerna måste utformas så att barn till föräldrar, som är gifta med varandra, och barn till ogifta föräldrar i så stor utsträckning som möjligt behandlas lika. Enligt utskottets mening kan denna målsättning bäst uppnås om föräldrar med skilda efternamn får möjlighet att välja vilket efternamn barnet skall bära. En rätt att i obegränsad utsträckning välja efternamn åt barnen kan emellertid, såsom påpekats i flera motioner, få vissa negativa konsekvenser. Vissa ändringar bör därför göras i propositionens förslag. Utskottet återkommer härtill i ett senare avsnitt.

Som utskottet anfört i det föregående kännetecknas propositionens förslag också av att ett betydande utrymme ges åt den enskilde att själv bestämma vilket namn han eller hon önskar bära. Bl. a. får makar rätt att när som helst under äktenskapet genom en enkel anmälan byta från gemensamt namn till de ursprungliga namnen och därefter åter till ett gemensamt namn, varvid såväl mannens som hustruns namn kan användas. Även barn ges vidsträckt möjligheter att på ett enkelt sätt upprepade gånger byta efternamn. I kombination med förenklade regler om tillägg och strykning av förnamn öppnar således namnlagsförslaget möjligheter för den som så önskar att genom en enkel anmälan till pastorsämbetet helt byta namnidentitet. Man kan följaktligen säga att namnlagen nu närmar sig det system som råder inom anglosaxisk rätt, där det hör till de ledande principerna att

varje medborgare har frihet att välja sitt släktnamn och sättet att skriva det.

Bakgrunden till förslaget i denna del är bl. a. att namnet med tillkomsten av personnumren inte längre har samma betydelse som identifikationsmedel. Detta gäller särskilt i fråga om identifikation av personer i allmänna och privata register. Som datainspektionen påpekar i sitt remissvar uppkommer emellertid ibland fel i registren. Sålunda har felfrekvensen beträffande personnummer i vissa databehandlingssystem uppskattats till 5%. Enligt inspektionen uppnås en identifikationssäkerhet endast genom en kombination av personnummer och namn. Vidare bör beaktas att namnets funktion som identifieringsmedel går vida utöver registeridentifikationen. I det dagliga umgänget människor emellan är namnet det naturliga medlet att ange en persons identitet. Detta gäller i praktiken även för sådana myndigheter och verk som har en nära kontakt med allmänheten. Alltför täta namnbyten kan därför leda till betydande olägenheter. Enligt utskottets mening har således namnstabiliteten här sitt särskilda värde.

I remissvaren över utredningens betänkande kritiseras från flera håll utredningens avvägning mellan det allmännas intresse av namnstabilitet och de enskildas önskemål att fritt kunna välja namn. Departementschefen har i propositionen tagit visst intryck av kritiken, och i förhållande till utredningens förslag innebär namnlagsförslaget att vissa spärrar införts. Som utskottet ovan anför lämnar förslaget emellertid alltjämt vida möjligheter till helt byte av namnidentitet.

För den enskilde medför ett namnbyte många praktiska olägenheter. Som framhålls i propositionen torde därför inte någon besluta sig för att byta namn om inte tungt vägande skäl finns härför. Även om namnlagen ger stora möjligheter till namnbyte behöver man därför inte räkna med att namnbyten skulle komma att ske i någon betydande omfattning. Utskottet vill dock stryka att under att man inte kan bortse från att den enskilde i vissa fall kan ha ett direkt oberättigat intresse av att tid efter annan kunna uppträda under olika namnidentiteter. Som bl. a. riksskatteverket framhållit kan en uppluckring av namnstabiliteten komma att försvåra bekämpandet av ekonomisk brottslighet.

Mot bakgrund av det anförda delar utskottet motionärernas uppfattning att ytterligare spärrar bör införas i namnlagen. Enligt utskottets mening bör detta ske såväl i fråga om byte av makars och barns efternamn som när det gäller förändring av förnamn.

Sammanfattningsvis innebär utskottets ställningstagande att utskottet ställer sig bakom huvudprinciperna i lagförslaget om jämställdhet mellan kvinnor och män och likabehandling av barn till föräldrar, som är gifta med varandra, och barn till ogifta föräldrar. Däremot anser utskottet i likhet med vad som anføres bl. a. i motion 2423 att intresset av namnstabilitet bör tillgodoses på ett bättre sätt än som skett i propositionen. Även vissa andra smärre ändringar bör göras i lagförslaget.

Utskottet vill i detta sammanhang också betona värdet av att likhet i stor utsträckning kan uppnås med våra nordiska grannländers lagstiftning på namnrättens område.

Med den ställning som utskottet tagit till namnlagsförslaget följer att utskottet inte kan tillmötesgå motionskraven på avslag på propositionen. Som framgår av vad utskottet anfört behöver lagförslaget emellertid ändras i vissa delar. Dessa ändringar är dock inte så omfattande att det på grund härav är nödvändigt att begära ett nytt förslag från regeringen och att med anledning därav avslå propositionen. Enligt utskottets mening bör erforderliga ändringar av lagförslaget kunna göras av riksdagen.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motionerna 2393, 2414, 2415, 2421 och 2422.

Utskottet vill i detta avsnitt ta upp ytterligare några frågor.

Under utredningsarbetet framställdes från flera håll önskemål om att möjligheten för *ogifta samboende* att ta gemensamt namn skulle vidgas. I dag kan byte till gemensamt namn ske endast efter ansökan hos patent- och registreringsverket och under förutsättning att det föreligger synnerliga skäl. I propositionens förslag har inte tagits in särskilda bestämmelser som medger namngemenskap för den aktuella kategorin. Departementschefen motiverar detta med att man inte bör reglera ogifta samboendes ställning i namnrättsligt hänseende, i varje fall inte förrän slutlig ståndpunkt tagits till det förslag till regler om samboendes förhållanden i vissa avseenden som nyligen lagts fram av familjelagssakkunniga (SOU 1981:85). Utskottet kan för sin del ansluta sig till departementschefens ståndpunkt.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid fästa uppmärksamheten på det faktum att i dag ca 40 % av alla barn har ogifta föräldrar. Dessa barn har med nuvarande regler ingen möjlighet att få namngemenskap med båda föräldrarna. Som utskottet i det föregående framhållit kan namngemenskapen ha stor betydelse för familjesamhörigheten. Utskottet vill redan nu förutskicka att utskottet i det följande kommer att föreslå regler som öppnar vissa möjligheter för barn till föräldrar med skilda efternamn att få namngemenskap med båda föräldrarna.

Utskottet vill också något beröra en terminologisk fråga. Efter tillkomsten av 1963 års namnlag har det inte varit möjligt att bilda *dubbelnamn*. Med dubbelnamn avses ett efternamn bestående av två namn vilka var för sig kan utgöra efternamn. Namnen är i regel förenade med varandra genom ett bindestreck. Från dubbelnamn måste skiljas vad som i 1963 års lag kallas *tilläggsnamn*. Enligt lagen kan en gift kvinna och även adoptivbarn bära sådant namn före efternamnet. Tilläggsnamnet är personligt och kan inte föras vidare till någon annan. I propositionen föreslås ett fortsatt förbud mot dubbelnamn men vidgade möjligheter till tilläggsnamn. Med hänsyn till att sådant namn skall bäras närmast före efternamnet och således mellan förnamn och efternamn föreslås att tilläggsnamn i fortsättningen skall betecknas *mellannamn*. Utskottet tillstyrker detta förslag. För

undvikande av alla missförstånd om mellannamnets karaktär vill utskottet framhålla att eftersom namnet är personligt kan det inte såsom efternamnet föras vidare till barnen eller till en make.

Slutligen vill utskottet peka på att propositionen inte innehåller några förslag till *internationellträttsliga namnregler*. I propositionen motiveras detta med att det föreligger särskilda problem i förhållandet mellan Finland och Sverige som först måste lösas. Avsikten är enligt propositionen att förslag till internationellträttsliga namnregler skall föreläggas riksdagen inom en sådan tid att de kan träda i kraft samtidigt med de nya namnreglerna i övrigt. Enligt vad utskottet har inhämtat har förhandlingarna med Finland ännu inte slutförts. Utskottet förutsätter emellertid att en proposition i ämnet kommer att föreläggas riksdagen under hösten 1982.

Utskottet kommer i det följande att i särskilda avsnitt behandla frågor om makars efternamn, barns efternamn, byte till nybildat efternamn m. m., mellannamn och förnamn. I någon mån berör utskottet också förfarandereglerna. Lagförslaget innehåller även bestämmelser om förlust av efternamn och om särskilt skydd för egenartade efternamn. Bestämmelserna överensstämmer i stort med bestämmelserna i 1963 års namnlag, och de föranleder inga uttalanden från utskottets sida.

Avslutningsvis vill utskottet redan i detta sammanhang framhålla att de ändringar i propositionens förslag till namnlag vilka utskottet kommer att föreslå i det följande innebär bl. a. att ytterligare fyra paragrafer tillförs lagförslaget. Dessa tillägg medför i sin tur en förskjutning i paragrafnumreringen.

Makars efternamn

Förvärv av efternamn vid ingående av äktenskap

Enligt 1963 års namnlag får kvinnan vid äktenskapets ingående mannens efternamn, om hon inte före vigseln anmäler att hon vill behålla sitt namn som ogift. Vill makarna som gemensamt namn ha kvinnans namn får hon först anmäla till pastorsämbetet att hon vill behålla sitt namn. Därefter kan mannen ansöka hos patent- och registreringsverket om att få anta namnet. För bifall till en sådan ansökan krävs synnerliga skäl.

I det i propositionen framlagda förslaget till namnlag har regler om makars efternamn tagits in i 8 och 9 §§. Bestämmelserna avser både förvärv av efternamn i samband med vigsel och byte av efternamn under eller efter äktenskapet. Då äktenskapet ingås skall makarna genom anmälan till pastorsämbetet kunna ta antingen mannens eller kvinnans efternamn som gemensamt namn (8 § första stycket). För att en make skall få byta sitt efternamn till den andres namn krävs att denne samtycker till detta. Vidare föreslås att en make inte får byta till den andres namn om detta har förvärvats genom ett tidigare äktenskap, s. k. giftasnamn (9 § första stycket). Görs inte någon anmälan om namnbyte behåller vardera

maken sitt efternamn från tiden före äktenskapets ingående (8 § andra stycket).

De föreslagna bestämmelserna har utformats med utgångspunkt i strävandena mot en ökad jämställdhet och med beaktande av det värde som ligger i namngemenskap mellan makar.

I motionerna 2330 (fp) och 2416 (c) framställs önskemål om att nuvarande ordning beträffande kvinnans namnförvärv vid vigseln skall bibehållas. Motionärerna hänvisar till vad som framkommit vid den ovan redovisade sociologiska undersökningen (s. 8). Enligt motionärerna kan det starkt ifrågasättas om det finns behov av eller opinion för en förändring av de aktuella bestämmelserna. Motionärerna vänder sig framför allt mot att bristande aktivitet från makarnas sida enligt förslaget skall leda till att var och en behåller sitt efternamn. En sådan ordning anser motionärerna kommer att på sikt öka namnsplittringen inom familjerna och medföra att den namngemenskap som flertalet i undersökningen ansett önskvärd upphör. Kraven på ökad jämställdhet mellan könen kan enligt vad som anförs i motion 2330 tillgodoses genom att mannen ges möjlighet att anta kvinnans namn.

I motion 2330 yrkas att 8 § i propositionens förslag till namnlag ändras så att nuvarande ordning bibehålls, dock kompletterad med en möjlighet för mannen att med kvinnans samtycke genom anmälan förvärva hennes namn. Motionärerna i motion 2416 yrkar att riksdagen beslutar att huvudregeln fortfarande bör vara att kvinnan vid vigseln förvärvar mannens efternamn (yrkande 1). I motiveringen till yrkandet sägs dessutom att det bör räcka med en anmälan till pastorsämbetet om mannen vill anta kvinnans namn eller om vardera maken vill behålla sina efternamn.

Det kan i sammanhanget påpekas att de förslag till ändringar i 1963 års lag som framlagts i motion 2415 (fp), vilken har behandlats under avsnittet allmänna överväganden, nära ansluter till de i motion 2330 föreslagna ändringarna i 8 § i namnlagsförslaget.

Propositionens konsekvenser vid passivitet från makarnas sida framhålls också i motion 2418 (c). En bättre lösning är enligt motionären att samma aktivitet skall krävas oavsett om makarna vill ha gemensamt namn eller ej. I motionen yrkas att riksdagen beslutar att de som avser att ingå äktenskap före vigseln skall anmäla om de önskar ha gemensamt efternamn, och i så fall vilket, eller om de önskar behålla sina namn.

Utskottet vill till en början framhålla att de i propositionen föreslagna reglerna om namnförvärv vid vigseln nära ansluter till det lagförslag som har lagts fram i Finland. Det förslaget innebär att makarna före äktenskapet skall anmäla om de vill anta enderas namn som gemensamt. Har de inte gjort en sådan anmälan före vigseln behåller var och en sitt namn från tiden före äktenskapet. Det svenska förslaget stämmer också nära överens med den danska lagstiftningen på området, men i den danska lagen saknas en uttrycklig regel om vad som sker om anmälan av gemensamt efternamn

inte görs. I stället underförstås att makarna behåller sina namn från tiden före äktenskapet om inte en av dem anmäler att han eller hon vill ha den andres efternamn. Däremot avviker det svenska förslaget mer från bestämmelserna i Norge. Enligt den norska namnlagen kan de som skall gifta sig välja om de vill anta ett av makarnas namn som gemensamt efternamn. De kan också välja att ha kvar sina resp. namn. Makarna skall i förväg underrätta vigselförrättaren om namnvalet.

Enligt utskottets mening är den nuvarande ordningen med automatiskt namnförvärv vid vigseln inte förenlig med kraven på jämställdhet mellan män och kvinnor och synen på äktenskapet som en form av frivillig samlevnad mellan två självständiga individer. Oavsett vems namn som ges företräde, innebär nämligen en sådan ordning att en av makarna får avstå från sitt namn. Utskottet anser därför att – såsom skett i Danmark och Norge och föreslagits i Finland – den nuvarande ordningen med automatiskt namnförvärv vid vigseln bör överges. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna 2330 och 2416 i denna del.

Med synen på äktenskapet som en frivillig samlevnad mellan två självständiga individer kan det i och för sig te sig mest följdriktigt att namnlagen utformas på sådant sätt att var och en av makarna behåller sitt efternamn från tiden före äktenskapet. Otvivelaktigt är det emellertid så att flertalet anser det både naturligt och önskvärt att makar bär samma efternamn. En namngemenskap kan både markera samhörighet mellan föräldrar och barn och ha vissa praktiska fördelar. F. n. har också makar som regel gemensamt efternamn. Med hänsyn till det värde namngemenskap har, bör det därför självfallet även i fortsättningen vara möjligt för dem som gifter sig att ha samma efternamn. Enligt utskottets mening bör de nya reglerna om makars namn vid ett äktenskaps ingående utformas så att alternativet med namngemenskap och alternativet att vardera maken behåller sitt namn framstår som likvärdiga.

Propositionens förslag innebär att makar som vill ha namngemenskap måste anmäla detta, medan makar som vill behålla sina namn kan vara passiva. En sådan ordning kan emellertid uppfattas så att lagstiftaren förordar det senare alternativet. Risken finns att blivande makar som vill ha namngemenskap förbiser att de måste göra en anmälan och att de föreslagna reglerna kan leda till att familjemedlemmarna i större utsträckning än f. n. kommer att bära olika efternamn. En lämpligare ordning är därför enligt utskottets mening att – som föreslagits i motion 2418 – det skall krävas samma aktivitet från makarnas sida oavsett om de vill ha namngemenskap eller ej. Som framgår av vad utskottet tidigare anfört bygger den norska lagstiftningen på en sådan princip.

Under avsnittet allmänna överväganden har utskottet framhållit att utskottets förslag medför vissa förändringar i paragrafnumreringen. Bestämmelser om makars efternamn kommer att i utskottets förslag tas in i 9 och 10 §§.

Sammanfattningsvis anser utskottet att i 9 § i utskottets förslag till namnlag bör föreskrivas att blivande makar kan välja antingen att ha den enes efternamn som gemensamt efternamn eller att behålla var och en sitt efternamn från tiden närmast före äktenskapet. Oavsett vilket val som de gör skall anmälan om namnvalet lämnas till pastorsämbetet före vigseln. Av 32 § (36 § i utskottets förslag) framgår att anmälan också kan göras till vigselförrättaren vid vigseln. Har de blivande makarna valt att ha den enes namn som gemensamt efternamn förvärvat den andre det namnet vid vigseln. I 9 § bör vidare tas in den i propositionen föreslagna regeln om krav på samtycke från den av makarna som bär det namn som de skall ha som gemensamt efternamn. Dessutom bör i enlighet med propositionen tas in en bestämmelse om förbud mot att använda efternamn som make förvärvat genom ett tidigare äktenskap.

I förhållande till propositionen innebär utskottets förslag dessutom att i 9 § inte införs andra bestämmelser än sådana som reglerar makars efternamn vid äktenskapets ingående. Regler om byte av efternamn under eller efter äktenskapet samlas i 10 §. Till utformningen av dessa regler återkommer utskottet i närmast följande avsnitt.

Utskottets förslag till regler om makars namn vid äktenskaps ingående innebär att motion 2418 helt tillgodoses.

Utskottet vill vidare stryka under att det är angeläget att blivande makar i god tid får information om att namnval måste ske senast i samband med vigseln. I motion 2423 (c) förordas att sådan information skall lämnas när de blivande makarna ansöker om hindersprövning och att föreskrifter härom tas in i en ny namnförordning. Även i propositionen (s. 57) berörs frågan om information vid hindersprövningen. Enligt utskottets mening bör föreskrifter utfärdas om skyldighet för pastorsämbetena att vid hindersprövningen informera blivande makar om att val av efternamn skall anmälas före vigseln till pastorsämbetet eller senast i samband med vigseln till vigselförrättaren. Det får ankomma på regeringen att bestämma i vilken ordning föreskrifterna skall utfärdas. Vad utskottet anfört med anledning av motion 2423 (yrkande 2) bör ges regeringen till känna.

Avslutningsvis bör framhållas att de av utskottet förordade reglerna liksom motsvarande norska bestämmelser inte innehåller någon föreskrift om vilket namn som makarna skall bära om de underlåter att göra någon anmälan. Enligt utskottets mening torde någon sådan föreskrift inte behövas eftersom man bl. a. med hänsyn till den information som skall ges vid hindersprövningen kan förutsätta att makarna före vigseln har kommit överens i namnfrågan. Skulle det undantagsvis inträffa att makarna inte är ense bör vigselförrättaren kunna utgå från att makarna tills vidare väljer att behålla sina namn från tiden före äktenskapet. Utskottet vill understryka betydelsen av att vigselförrättaren i sådana fall informerar makarna om vilka möjligheter de har att senare åstadkomma namngemenskap.

Makars namnbyte under eller efter äktenskapet

Enligt 1963 års namnlag får en kvinna, som har behållit sitt efternamn vid äktenskapets ingående, senare genom en anmälan till pastorsämbetet anta mannens efternamn. Har hon väl förvärvat mannens namn får hon inte utan tillstånd av patent- och registreringsverket under äktenskapets bestånd återta ett tidigare efternamn. Det krävs särskilda skäl för att ett sådant namnbyte skall få ske. Makar som har samma efternamn får endast gemensamt ansöka om ett helt nytt efternamn. Sedan äktenskapet upplösts kan kvinnan efter anmälan till pastorsämbetet ta tillbaka det efternamn hon hade som ogift. Vill hon ta tillbaka något annat efternamn gäller huvudregeln om tillstånd av patent- och registreringsverket. Har mannen efter ansökan hos patent- och registreringsverket fått kvinnans efternamn krävs en ny ansökan för att han skall få tillbaka sitt tidigare efternamn.

I propositionen föreslås att en make som har behållit sitt efternamn vid äktenskapets ingående därefter när som helst under äktenskapet skall kunna byta till den andra makens namn. Namnbyte förutsätter samtycke och sker efter anmälan till pastorsämbetet. Har makarna vid äktenskapets ingående eller senare valt namngemenskap, kan den som förvärvat den andres namn därefter byta tillbaka till det efternamn som han eller hon senast burit som ogift. Vissa spärarr föreslås dock. Sålunda får en makes namn från ett tidigare äktenskap inte förvärfvas av den andra maken. Har make efter ansökan hos patent- och registreringsverket fått ett efternamn enligt 10 § propositionens lagförslag får den maken inte därefter byta till den andra makens efternamn.

I motion 2423 (c) framhålls att det torde bli relativt vanligt att makar som först bestämt sig för att ha kvar sina namn senare under äktenskapet finner att de vill ha namngemenskap. Som föreslagits i propositionen bör det därför, menar motionärerna, finnas en möjlighet att när som helst under äktenskapet övergå till namngemenskap. Däremot synes det enligt motionärerna inte finnas motsvarande behov av att under äktenskapet övergå från namngemenskap till ett tidigare namn. I syfte att öka namnstabiliteten föreslår motionärerna att riksdagen med ändring av propositionens förslag beslutar att makar som antagit gemensamt efternamn inte genom anmälan får återgå till tidigare namn (yrkande I c).

Utskottet konstaterar att förslaget i propositionen innebär stora möjligheter för makarna att under äktenskapet växla mellan att bära samma namn och att ha olika efternamn. En make kan sålunda först ta den andres namn, därefter byta tillbaka till sitt namn som ogift, varefter den andre kan byta till det namnet. Några hinder mot att proceduren upprepas finns inte. Utskottet har under avsnittet allmänna överväganden framhållit att intresset av namnstabilitet bör tillgodoses på ett bättre sätt än i propositionen. Vidare har utskottet uttalat att ytterligare spärarr bör införas i fråga om reglerna om byte av makars efternamn. Så långtgående inskränkningar som förordas i motionen vill utskottet dock inte tillstyrka.

Utskottet anser att reglerna om namnbyte efter anmälan hos pastorsäm-
betet i princip bör utformas så att makarna har möjlighet att *en* gång få
namngemenskap och att därefter *en* gång byta tillbaka till sina namn som
ogifta. Vill makarna göra ytterligare namnbyten bör tillstånd krävas av
patent- och registreringsverket enligt 11–14 §§ utskottets lagförslag (10–
13 §§ propositionens lagförslag). Ställningstagandet innebär att makar,
som vid äktenskapets ingående har behållit sina efternamn, senare under
äktenskapet kan få namngemenskap genom att en av dem med den andres
samtycke byter till dennes namn. Härfter kan make ta tillbaka sitt namn
som ogift. Några ytterligare namnbyten skall inte därutöver få förekomma
under äktenskapet. Har makar valt namngemenskap inför giftermålet kan
make senare under äktenskapet ta tillbaka sitt namn som ogift. Makarna
skall därefter inte på nytt kunna få namngemenskap i äktenskapet.

Som utskottet i föregående avsnitt framhållit bör reglerna om namnbyte
under och efter äktenskapet sammanföras i 10 §. I lagrummets första
stycke bör föreskrivas att en make, som har behållit sitt efternamn då
äktenskapet ingås, med den andres samtycke får ta dennes efternamn
senare under äktenskapet. I andra stycket bör tas in en bestämmelse om
att en make som vid vigseln eller senare under äktenskapet har tagit den
andres namn får – under äktenskapet eller efter äktenskapets upplösning
– byta till det namn han eller hon senast har burit som ogift. Slutligen bör
stadganden om inskränkningar i möjligheterna till namnbyte föras in i
lagrummets tredje stycke. Som föreslagits i propositionen bör därvid före-
skrivs att giftasnamn inte får föras över till en ny make. Vidare bör tas in
en bestämmelse om att en make under äktenskapet inte får byta till den
andra makens efternamn om denne under äktenskapet har bytt tillbaka till
sitt namn som ogift eller bytt till förälders efternamn enligt 5 § utskottets
lagförslag eller till adoptivförälders efternamn enligt 7 § utskottets lagför-
slag (4 resp. 6 § i propositionens förslag). Slutligen bör föreskrivas att en
make, som under äktenskapet själv har bytt efternamn, inte därefter får
byta till den andra makens efternamn. Sistnämnda bestämmelse gäller när
maken bytt till efternamn enligt 5 §, 7 §, 8 §, 10 § andra stycket samt 11
och 14 §§ utskottets lagförslag (4 §, 6 §, 7 §, 9 § andra stycket samt 10 och
13 §§ i propositionens lagförslag).

I anslutning till det sagda vill utskottet framhålla att bestämmelserna blir
tillämpliga även i de fall då ett nytt äktenskap ingås. Följden härav blir
bl. a. att en make som bär ett tidigare giftasnamn i ett nytt äktenskap väl
kan ta tillbaka sitt efternamn som ogift men inte därefter föra över detta
namn till den andra maken eller själva byta till den andra makens namn.
Makarna kan få namngemenskap i det nya äktenskapet genom att maken
med giftasnamnet byter detta till den andra makens namn. Maken med
giftasnamnet kan också före äktenskapets ingående byta tillbaka till sitt
namn som ogift, varefter den andra maken kan byta till detta namn. Har
båda makarna giftasnamn och vill de ha namngemenskap i det nya äkten-

skapet kan detta uppnås endast om en av dem före äktenskapets ingående har bytt tillbaka till sitt namn som ogift.

Utskottet vill tillägga att den som önskar byta sitt efternamn till ett efternamn, som enligt de ovan föreslagna reglerna inte kan förvärfvas genom en enkel anmälan till pastorsämbetet, har möjlighet att ansöka om namnbytet hos patent- och registreringsverket (10 § i propositionens lagförslag, 11 § i utskottets lagförslag).

De av utskottet föreslagna ändringarna i reglerna om makars byte av namn innebär att önskemålet i motion 2423, yrkande I c, tillgodoses i inte oväsentlig mån.

De nya reglerna om namnval vid äktenskapets ingående och om senare namnbyte innebär betydelsefulla förändringar i förhållande till vad som gäller f. n.

Enligt utskottets mening är det viktigt att blivande makar informeras om att deras namnval vid äktenskapets ingående har betydelse när det gäller möjligheterna att senare byta namn. Också konsekvenserna för barnens del kan behöva beläggas för makarna. Denna information bör lämpligen ges samtidigt som de blivande makarna vid ansökan om hindersprövning informeras om namnvalsreglerna.

Barns efternamn

Förvärv av efternamn vid födelse och adoption

Enligt 1963 års namnlag förvärfvar barn vid födelsen faderns efternamn om föräldrarna är gifta med varandra vid barnets födelse. Barn till föräldrar som inte är gifta med varandra får vid födelsen moderns efternamn. Vid adoption är huvudregeln att barnet får adoptantens namn eller, om makar adopterar, adoptivfaderns namn.

I propositionen föreslås att barn till föräldrar med gemensamt efternamn skall förvärva det namnet vid födelsen (1 § första stycket). Om föräldrarna har olika efternamn när barnets föds, förvärfvar barnet det av föräldrarnas efternamn som anmäls till pastorsämbetet inom sex månader efter födelsen (1 § andra stycket). Anmälan kan, i stället för ett efternamn som någon av föräldrarna bär vid barnets födelse, avse ett efternamn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift.

Görs inte någon anmälan skall barnet vid födelsen anses ha förvärvat moderns efternamn. Detsamma skall gälla om faderskapet inte är fastställt inom sex månader efter födelsen (1 § tredje stycket).

Regler om adoptivbarns förvärv av namn finns i 2 § propositionens lagförslag. Reglerna har utformats i nära anslutning till bestämmelserna i 1 §.

I flera motioner framförs invändningar mot de föreslagna reglerna om barns förvärv av efternamn när föräldrarna har olika efternamn. Invändningarna avser i huvudsak att barn till gifta föräldrar inte som f. n. är fallet

automatiskt skall förvärva faderns efternamn, att reglerna leder till att barn i samma familj kan få olika efternamn samt att barnet, om ingen anmälan görs, kommer att sakna efternamn under de första sex månaderna.

I motion 2416 (c) yrkas att barn i äktenskap där föräldrarna har olika efternamn skall få faderns efternamn, såvida inte föräldrarna anmäler till pastorsämbetet att barnet skall ha moderns efternamn eller ett efternamn som hon har burit som ogift (yrkande 2).

I motion 2330 (fp) framhålls att förslagen i propositionen ökar risken för namnsplittering inom en familj och kan leda till att alla familjemedlemmar får olika namn. Motionärerna yrkar att den föreslagna bestämmelsen att föräldrar kan anmäla ett efternamn för barnet som någon av dem har burit som ogift skall utgå. Den bör enligt motionärerna ersättas med en bestämmelse av innebörd att, om barnets föräldrar vid barnets födelse är gifta med varandra och i sin gemensamma vård har ett tidigare fött gemensamt minderårigt barn, barnet vid födelsen skall få samma namn som dess syskon har vid tiden för barnets födelse.

Också motionärerna i motionerna 2416 (c) och 2423 (c) betonar värdet av namngemenskap i familjen. I motion 2416 yrkas att riksdagen beslutar att bestämmelserna utformas så att helsyskon får samma efternamn (yrkande 3). Ett liknande yrkande (yrkande 1 a) framställs i motion 2423.

I motion 2330 framhålls vidare att ett barn till följd av förslaget i propositionen kan bli namnlöst under sex månader. Motionärerna pekar på att ett par remissinstanser har betecknat en sådan ordning som direkt olämplig. Barn som inte kan tas emot av sina föräldrar utan vårdas på t.ex. ett spädbarnshem skulle enligt motionärerna då inte ha någon annan identitet än ett personnummer, något som också kan medföra betydande risker för förväxlingar av handlingar rörande barnet. Motionärerna yrkar att bestämmelsen om barns förvärv av efternamn, då föräldrarna har olika namn, får följande lydelse. Har föräldrarna olika efternamn när barnet föds, förvärvar barnet moderns efternamn. Om föräldrarna gemensamt inom sex månader till pastorsämbetet anmäler att barnet skall ha faderns efternamn, anses barnet vid födelsen ha förvärvat hans efternamn.

Utskottet vill till en början konstatera att det är självklart att barn, vilkas föräldrar har gemensamt efternamn, automatiskt bör få det namnet. Utskottet tillstyrker följaktligen propositionens förslag i denna del.

Utskottet vill därefter erinra om att en strävan i lagstiftningsarbetet under senare år har varit att alla barn skall behandlas lika oavsett om deras föräldrar är gifta med varandra eller inte. Detta gäller inte minst lagstiftningen på familjerättens område. I likhet med departementschefen anser utskottet att starka skäl talar för att denna utvecklingslinje bör följas också inom namnrätten. Som utskottet tidigare framhållit är det också väsentligt att de nya namnreglerna är könsneutrala, dvs. inte ger försteg åt den ene makens eller förälderns efternamn.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att den naturliga lösningen

av namnfrågan, när föräldrarna bär olika efternamn, är att – som föreslagits i propositionen – föräldrarna själva i princip får avgöra vilket namn barnet skall bära. Denna lösning har också valts i Danmark, Finland och Norge. Utskottet kan således inte ställa sig bakom förslaget i motion 2416, yrkande 2, om att nuvarande ordning bör bibehållas för barn till föräldrar som är gifta med varandra.

När det gäller den närmare utformningen av de föreslagna reglerna om barns efternamn vill utskottet peka på att de i vissa avseenden avviker från den norska lagstiftningen och det finländska lagförslaget. Sålunda saknas i Norge och Finland motsvarighet till regeln att barnet också kan få det namn en förälder burit som ogift. I det finländska förslaget finns en särskild bestämmelse som syftar till att ge helsyskon i samma familj samma efternamn. I förslaget föreskrivs beträffande barn till föräldrar med olika efternamn att om föräldrarna är gifta med varandra vid barnets födelse och om de då i sin gemensamma vårdnad har ett tidigare fött gemensamt minderårigt barn, så får barnet vid födelsen det efternamn som syskonet bär.

Till skillnad från den norska lagen och det finska förslaget ger propositionen föräldrarna relativt långtgående möjligheter att ge sina barn olika efternamn. Även om det inte behöver befaras att föräldrar i praktiken skall utnyttja dessa möjligheter fullt ut, talar dock starka skäl för att man inför vissa begränsningar i föräldrarnas rätt att enligt ovan själva avgöra vilket namn deras barn skall bära. Enligt utskottets mening bör man – som föreslagits i motionerna 2330, 2416 och 2423 och efter mönster av det finska lagförslaget – i görligaste mån försöka skapa garantier för att helsyskon i samma familj får samma namn. En bestämmelse i ämnet bör givetvis endast ta sikte på föräldrar med olika efternamn, eftersom barn till föräldrar med gemensamt efternamn automatiskt vid födelsen förvärvat det namnet. Bestämmelsen bör vidare gälla alla barn oberoende av om föräldrarna är gifta med varandra eller inte. Bestämmelsen bör utformas så att om föräldrarna tidigare har ett eller flera gemensamma barn, som de har vårdnaden om, får barnet vid födelsen det efternamn som det senast födda syskonet bär. Genom anknytningen till vårdnaden kan barnets namnförvärv bara avse ett efternamn som ett syskon under 18 år bär.

Utskottet förordar att en bestämmelse med den angivna innebörden förs in i 1 § namnlagen. En motsvarande ändring bör göras i bestämmelserna i 2 § i utskottets förslag om adoptivbarns namnförvärv.

Genomförs förslagen tillgodoses önskemålen i motionerna 2330, 2416 och 2423 i dessa delar.

Utskottet kan däremot inte ansluta sig till förslaget i motion 2330 om att möjligheten att ge barnet en förälders namn som ogift bör slopas. Som framhållits i propositionen kan det i fall då det redan vid barnets födelse föreligger ett önskemål om att barnet skall bära detta namn synas vara en onödig omgång, att barnet först förvärvat ett annat efternamn för att omedelbart därefter byta till förälderns namn som ogift. Det bör därför

vara möjligt att redan i samband med barnets födelse anmäla föräldrarnas efternamn som ogift. Utskottet avstyrker således bifall till motion 2330 i denna del.

Vad därefter gäller den invändning som framförts i motion 2330 mot att namnfrågan beträffande barnet kan hållas svävande skulle det som departementschefen framhåller i och för sig vara en fördel om reglerna utformades så att namnfrågan löses redan när barnet föds. Det framstår emellertid som befogat att föräldrarna får en viss betänketid för att kunna bestämma sig för vilket namn barnet skall ha. Utskottet vill vidare peka på att det knappast är en lämplig ordning att, som motionärerna föreslagit, barnet i avvaktan på föräldrarnas beslut skall ges ett närmast provisoriskt efternamn. Med en sådan ordning skulle barnets efternamn kanske få bytas ganska kort tid efter födelsen. Enligt utskottets mening bör dock betänketiden inte vara längre än som oundgängligen krävs. I flertalet fall bör föräldrarna kunna bestämma sig inom tre månader. Utskottet förordar därför att 1 § propositionens lagförslag ändras så att anmälan om barns efternamn skall göras inom tre månader från födelsen. Också regeln om att barnet förvärvat moderns efternamn om inte faderskapet är fastställt inom sex månader bör ändras på motsvarande sätt. Enligt vad utskottet inhämtat torde nämligen i de flesta fall, då föräldrarna inte är gifta med varandra men bor tillsammans, faderskapet till barn vara fastställt inom tre månader. Utskottet vill i sammanhanget förutskicka att utskottet senare kommer att föreslå samma tidsgräns för anmälan om förnamn.

Genom de föreslagna ändringarna tillgodoses önskemålet i motion 2330 i inte obetydlig utsträckning.

Utskottet vill tillägga att det tidigare framlagda förslaget om att barn vid födelsen skall förvärva sitt syskons namn innebär att antalet fall då namnfrågan kan hållas svävande nedbringas. Också härigenom tillgodoses motion 2330 i nu aktuell del.

Den föreslagna ordningen innebär att, när föräldrar har olika efternamn och regeln om förvärv av helsyskons namn inte är tillämplig, får barnet det namn som föräldrarna anmäler till pastorsämbetet inom tre månader efter födelsen. Men en sådan ordning är det enligt utskottets mening nödvändigt med en hjälpregel för den händelse att föräldrarna av någon anledning inte inom föreskriven tid anmäler något efternamn på barnet. Utskottet delar departementschefens uppfattning att hjälpregeln bör utformas så att barnet skall anses vid födelsen ha förvärvat moderns efternamn.

Utskottet vill peka på att antalet fall där hjälpregeln kan behöva bli tillämplig har – i förhållande till propositionens förslag – minskat genom införandet av regeln om automatiskt förvärv av helsyskons namn.

Avslutningsvis bör tilläggas att i sådana fall där faderskapet inte fastställs inom tre månader från födelsen är det naturligt att barnet skall anses ha vid födelsen förvärvat moderns namn.

På grund av det anförda förordar utskottet att 1 § utformas så att i lagrummets första stycke tas in bestämmelsen om att barn till föräldrar med gemensamt efternamn vid födelsen förvärvat det namnet. I andra stycket tas in den av utskottet föreslagna bestämmelsen om förvärv av det senast födda syskonets efternamn. I tredje stycket föreskrivs att ett barn, om föräldrarna har olika efternamn och andra stycket inte är tillämpligt, anses vid födelsen ha förvärvat det av föräldrarnas efternamn som anmäls till pastorsämbetet inom tre månader efter födelsen. Vidare föreskrivs att sådan anmälan i stället kan avse ett efternamn som någon av föräldrarna senast burit som ogift. Slutligen föreskrivs i tredje stycket att ett barn, om någon anmälan inte görs i fall som nu sagts, anses vid födelsen ha förvärvat moderns efternamn. I fjärde stycket tas in bestämmelsen att ett barn anses ha förvärvat moderns efternamn vid födelsen, om faderskapet inte fastställs inom tre månader efter födelsen.

Utskottet föreslår dessutom att 2 § propositionens lagförslag delas upp på två paragrafer så att det i 2 § utskottets lagförslag tas in bestämmelser om förvärv av efternamn när makar adopterar och i 3 § tas in föreskrifter om namnförvärv när en person ensam adopterar. 3 § i propositionens lagförslag blir därmed 4 § i utskottets förslag.

Byte till förälders efternamn, m. m.

Enligt 1963 års namnlag kan ett barn, vars föräldrar var gifta med varandra när barnet föddes och som därför har förvärvat faderns efternamn vid födelsen, byta detta namn till det efternamn som modern bar som ogift. Den som är under 18 år kan ta detta namn genom anmälan till pastorsämbetet, om domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa. Den som är över 18 år kan få moderns namn som ogift efter beslut av patent- och registreringsverket, om det finns särskilda skäl. Den som vill byta sitt namn till ett giftasnamn som modern bar när barnet föddes kan, oavsett om han eller hon är över 18 år, få detta endast om det finns synnerliga skäl.

Barn, vars föräldrar inte var gifta med varandra när barnet föddes och som därför har förvärvat moderns efternamn vid födelsen, kan enligt 1963 års namnlag byta detta namn till faderns efternamn genom en anmälan hos pastorsämbetet. Om barnets föräldrar gifter sig med varandra efter barnets födelse men innan det har fyllt 18 år, får barnet automatiskt faderns efternamn. Har barnet vid födelsen förvärvat ett giftasnamn som modern då bar, kan barnet därefter byta till moderns efternamn som ogift genom anmälan till pastorsämbetet.

I propositionen föreslås att ett efternamn som har förvärvats vid födelsen genom en anmälan till pastorsämbetet skall kunna bytas till ett annat efternamn som hade kunnat förvärvas vid födelsen. Byte kan därvid ske antingen till ett namn som någon av föräldrarna bär (4 § första stycket) eller till ett namn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift (4 § andra

stycket). Bär föräldern ett namn som har förvärvats genom ett äktenskap med någon annan än den andra föräldern, krävs samtycke från maken i det äktenskapet. Har byte skett till något av de angivna namnen kan sedan åter byte ske till ett annat av namnen (4 § tredje stycket).

För ett barn under 18 år skall anmälan om namnbyte göras av vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna (44 § propositionens lagförslag, 48 § utskottets lagförslag). Bär barnet någon av föräldrarnas namn utan att denna förälder är vårdnadshavare krävs för byte av barnets efternamn att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa (5 § propositionens lagförslag, 6 § utskottets lagförslag). Är barnet över 12 år skall det självt ha samtyckt till namnbytet för att detta skall komma till stånd (44 § propositionens lagförslag, 48 § utskottets lagförslag).

Något hinder mot att en person byter mellan föräldrarnas efternamn ett obegränsat antal gånger har inte ställts upp i propositionen. Departementschefen anför att en möjlighet för en och samma person att byta namn flera gånger kan komma i strid med intresset av namnstabilitet men att en spärr mot ett visst antal namnbyten ibland kan hindra välgrundade byten. Som exempel nämns att föräldrarna har anmält ett eller flera namnbyten för ett barn medan det är underårigt och att barnet när det kommer till vuxen ålder vill ta tillbaka ett tidigare namn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift.

I motion 2423 (c) yrkas att riksdagen beslutar att namnbyte enligt 4 § i propositionens lagförslag får göras endast en gång (yrkande 1 b). Motionärerna framhåller att det kan vara värdefullt för en person att även som vuxen ha möjlighet att byta till ett efternamn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift. De anser emellertid att det är tillräckligt att sådant byte kan ske en gång. Tredje stycket i paragrafen, vilket reglerar möjligheterna att på nytt byta till något av föräldrarnas namn, bör enligt motionärerna utgå.

Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för att ett barn som fått ett efternamn vid födelsen bör ha möjlighet att senare under livet byta till ett annat efternamn som någon av föräldrarna bär eller senast har burit som ogift. Utskottet ställer sig således i princip bakom förslaget i propositionen. Mot bakgrund av vad utskottet tidigare anfört om värdet av namnstabilitet kan emellertid ifrågasättas om inte reglerna i 4 § i propositionens förslag ger alltför långtgående möjligheter att byta namn. När det gäller barn under 18 år kan det i många fall vara befogat att inte ställa upp några hinder mot namnbyte. Utskottet vill bl. a. peka på att barnet kan följa med en förälder in i nya familjebildningar och att det då kan vara värdefullt för barnet att få namngemenskap med de nya familjemedlemmarna. I sammanhanget finns också anledning att framhålla att det för namnbyte i vissa sådana fall kommer att krävas samtycke från den andra föräldern eller tillstånd av domstol. Saken ställer sig emellertid annorlunda när det är

fråga om en person över 18 år som vill byta namn med stöd av de i propositionen föreslagna reglerna i 4 §. Något mer utpräglat behov av möjligheter till upprepade namnbyten kan då inte anses föreligga. Utskottet vill också peka på risken för att reglerna kan missbrukas. Utskottet delar därmed motionärernas uppfattning att det bör vara tillräckligt om en person som uppnått 18 års ålder en gång får byta sitt efternamn till något annat namn med anknytning till föräldrarna. Utskottet föreslår därför att 4 § tredje stycket ändras så att den som bytt efternamn enligt lagrummets första eller andra stycke och som vid bytet var under 18 år får byta till ett annat efternamn som anges i dessa stycken. Som en konsekvens av den ovan förordade paragrafuppdelningen, föreslås att 4 § betecknas som 5 § i utskottets lagförslag. Den föreslagna regleringen innebär att en person som fyllt 18 år och fortfarande bär det efternamn som förvärvats vid födelsen kan vid *ett* tillfälle byta till ett namn som någon av föräldrarna bär eller senast har burit som ogift. Har vederbörande före 18 års ålder bytt till något annat efternamn med anknytning till föräldrarna har han eller hon också möjlighet att som vuxen *en* gång byta till ett annat sådant efternamn. Vill han eller hon ännu en gång byta till något av föräldrarnas namn kan detta inte ske genom en anmälan till pastorsämbetet, utan då får personen i fråga ansöka om tillstånd av patent- och registreringsverket, varvid bestämmelserna i 11–14 §§ utskottets lagförslag (10–13 §§ propositionens lagförslag) blir tillämpliga.

Utskottets ställningstagande innebär att yrkande 1 b i motion 2423 tillgodoses i väsentlig mån.

Utskottets förslag beträffande makars efternamn föranleder att en redaktionell ändring måste göras i utskottets förslag till 5 § första stycket. Vidare bör ett tillägg göras i 6 § utskottets lagförslag till förtydligande av att lagrummet bara är tillämpligt vid byte av efternamn enligt 5 §.

Enligt 7 § propositionens förslag till namnlag skall i vissa fall barn, som för stadigvarande vård och fostran i enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kunna byta till dennes namn. Lagrummet har i propositionen satts under rubriken Byte till fosterförälders efternamn. Begreppet fosterbarn och därmed sammanhängande uttryck har numera utmönstrats ur lagstiftningen (se prop. 1979/80: 1 om socialtjänsten). Utskottet föreslår dels att 7 § betecknas som 8 §, dels att rubriken till denna paragraf utgår och att ett tillägg görs till rubriken närmast före 5 § i utskottets lagförslag. Vidare bör en språklig ändring göras i 8 § utskottets lagförslag till förebyggande av missförstånd beträffande frågan om vem som skall lämna samtycke till namnbyte.

Byte till andra efternamn

I detta avsnitt behandlas de s. k. administrativa namnförvärven. För sådana förvärv krävs ansökan hos patent- och registreringsverket.

Enligt 1963 års namnlag kan byte till ett nybildat efternamn ske genom en ansökan hos patent- och registreringsverket. En förutsättning härför är dock att sökande bär ett släktnamn som inte är tillräckligt särskiljande eller eljest mindre tjänligt.

I propositionen föreslås (10 §) att den som vill byta sitt efternamn till ett nybildat namn eller till ett efternamn som inte kan förvärfvas enligt 1–9 §§ skall få göra det genom ansökan hos patent- och registreringsverket oavsett om det namn som han eller hon bär är särskiljande eller ej. Den begränsningen har dock gjorts i förhållande till utredningens förslag att den som en gång har bytt namn på detta vis inte kan göra det ytterligare gånger om det inte finns särskilda skäl.

I motion 2330 (fp) föreslås att i 10 § propositionens lagförslag införs en spärregel som tillsammans med en föreslagen spärregel i 27 § innebär att ett helt byte av namnidentitet får ske endast efter särskild prövning.

Som utskottet tidigare anfört bör av hänsyn till intresset av namnstabilitet och för att minska möjligheten till missbruk regler införas som förhindrar upprepade namnbyten. Utskottet har i det föregående föreslagit några spärregler och kommer att förorda ytterligare några i det följande. När det gäller byte till efternamn enligt 10 § (11 § utskottets lagförslag) är det enligt utskottets mening däremot inte motiverat att införa någon spärregel utöver den som föreslagits i lagrummet.

Utskottet avstyrker därför bifall till motion 2330 i denna del.

I 11 § i propositionens lagförslag har tagits in de krav som från språkliga och därmed jämförliga synpunkter skall ställas på ett namn för att det skall godkännas som ett nybildat efternamn. Bestämmelsen motsvarar i stort sett gällande bestämmelser i 1963 års namnlag. I punkt 3 har dock tagits in ett uttryckligt förbud mot *dubbelnamn*. Av 1963 års namnlag framgår endast indirekt att dubbelnamn inte är tillåtna i och med att några regler om sådana namn inte finns.

Frågan om dubbelnamn berörs i motion 2416 (c). Motionärerna yrkar (yrkande 5) att mellannamn och efternamn skall få bindas samman med ett streck.

Som utskottet anfört under avsnittet allmänna överväganden avses med dubbelnamn ett efternamn bestående av två namn vilka var för sig kan utgöra efternamn. Namnen är i regel förenade med varandra genom ett bindestreck. Dubbelnamnet utgör ett enda efternamn i vilket de båda sammanbundna namnen ingår som likvärdiga delar. Om en möjlighet att använda dubbelnamn öppnas uppkommer enligt utskottets mening stora praktiska svårigheter. Ofta blir namnen otympliga och svårhanterliga. Vidare uppstår problem hur man skall förfara när blivande makar båda har dubbelnamn eller när barn vill förvärva sina båda föräldrars namn och endera av föräldrarna eller båda har ett dubbelnamn. Nu nämnda olägenheter ledde till att 1963 års namnlag inte kom att innehålla några bestämmelser om dubbelnamn. Någon anledning att nu åter införa konstruktioner

med dubbelnamn finns enligt utskottets mening inte. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till yrkande 5 i motion 2416.

Utskottet vill i sammanhanget tillägga att de som har förvärvat ett dubbelnamn före tillkomsten av 1963 års namnlag även i fortsättningen har rätt att bära detta namn.

En särskild fråga som tas upp i motion 2416 och i motion 2417 (c) är möjligheten att använda patronymikon och metronymikon. Med *patronymikon och metronymikon* avses såsom tidigare nämnts namn som bildas på genitiven av faders resp. moders namn med tillägg av -son eller -dotter.

Som utskottet inledningsvis anfört har patronymika använts som släktnamn under lång tid tillbaka. Även metronymika har använts, om än mera sällan. Genom 1963 års namnlag kom bruket av sådana namnbildningar som släktnamn att i stort sett förhindras. I lagen togs dock in vissa övergångsbestämmelser av innehåll dels att den som saknade släktnamn ägde anta patronymikon som släktnamn, dels att den som hade patronymikon antecknat som tillnamn skulle få detta namn som släktnamn. Sedan tillkomsten av 1963 års namnlag har patronymika förekommit i huvudsak endast som förnamn.

I propositionen föreslås ingen ändring i gällande rätt i fråga om patronymikon. Sådan namnbildning kan även i fortsättningen användas som förnamn. I specialmotiveringen till 10 § propositionens lagförslag (s. 58) påpekas att det också finns möjlighet att efter ansökan hos patent- och registreringsverket förvärva patronymikon eller metronymikon som efternamn under förutsättning att inte någon annan enligt lag bär eller har rätt att bära namnet.

I motion 2416 hänvisas till nämnda uttalande i specialmotiveringen, och motionärerna påpekar att en sådan begränsning i praktiken kommer att leda till slutet på seden med patronymikon, eftersom det är ytterst få svenska manliga förnamn som inte finns som efternamn med tillägget -son. Motionärerna anser det fel att – när i propositionen i övrigt föreslås en vidsträckt valfrihet vid byte av namn – förhindra att en gammal namntradition lever vidare. Med stöd av det anförda yrkar motionärerna (yrkande 4) att samma generösa bestämmelse som gäller för byte till annat efternamn skall gälla i fråga om efternamn som bildas på faderns förnamn med tillägget -son.

Även i motion 2417 hävdas att det gamla traditionella namnskicket i form av patronymikon bör kunna få fortsätta. Motionären yrkar att förslaget till namnlag ändras så att användandet av patronymikon möjliggörs. Enligt motionären bör även övervägas att införa en möjlighet att använda metronymikon.

Utskottet vill för sin del peka på att det gamla namnskicket att bilda namn på faders förnamn med tillägg av ändelsen son eller dotter i dag förekommer i huvudsak i samband med bildandet av förnamn. Av namnlagsutredningens betänkande framgår att det blivit allt vanligare med begä-

ran om patronymikon som förnamn. Under utredningsarbetet och i andra sammanhang har framförts önskemål om en vidgad möjlighet att använda patronymikon även som efternamn. Det anförda visar enligt utskottet att det finns ett visst allmänt intresse av att kunna använda det gamla namnskicket med patronymikon.

I propositionen framhålls att namnlagstiftningen bör utformas så att den ger uttryck både för traditionella uppfattningar och i rimlig grad sådana som avviker därifrån. Med en sådan målsättning kan det enligt utskottets mening finnas anledning att underlätta bruket av patronymikon som efternamn. Förslaget till namnlag ger – som ovan påpekats – möjlighet att förvärva ett patronymikon som efternamn, under förutsättning att det inte kan förväxlas med ett namn som någon annan enligt lag bär eller har rätt att bära. Som framhålls i motion 2416 torde det emellertid finnas endast ett litet antal manliga förnamn som inte redan har använts för att bilda efternamn, i varje fall med ändelsen son. Enligt 13 § propositionens lagförslag (14 § utskottets lagförslag) finns visserligen en möjlighet att medge undantag från kravet på att ett namn inte får godkännas om det bärs av någon annan. En förutsättning härför är dock att det föreligger synnerliga skäl. Namnlagförslaget ger således endast mycket begränsade möjligheter att använda patronymika.

Enligt utskottets mening bör man vidga möjligheterna att som efternamn ta ett patronymikon eller ett metronymikon. Ett alltför vanligt bruk av patronymikon eller metronymikon kan dock medföra olägenheter för folkbokföringen. Vidare kan vissa namnkombinationer vara mindre väl lämpade att använda som efternamn. Men hänsyn härtill anser utskottet det inte lämpligt att göra något generellt undantag från kravet på att som efternamn inte får godkännas ett patronymikon som någon annan redan enligt lag bär. Ett undantag från kravet bör få ske endast efter prövning i det enskilda fallet. Den möjlighet till undantag som finns i 13 § propositionens lagförslag är enligt utskottets mening dock alltför snäv. Utskottet förordar därför att undantag bör kunna ske i nu aktuella fall om det finns särskilda skäl härför.

Som särskilda skäl för namnbyte bör kunna åberopas t.ex. att det önskade namnet tidigare funnits som efternamn eller använts som förnamn i sökandens släkt. En annan omständighet som bör kunna särskilt beaktas är att sökanden har ett vanligt eller mindre tjänligt efternamn och därför önskar byta till ett patronymikon eller metronymikon. Byte kan därvid ske till namn som bildas på faderns förnamn med tillägg av antingen ändelsen son eller dotter eller på moderns förnamn med tillägg av motsvarande ändelser.

Enligt 13 § propositionens lagförslag gäller att, om byte skall ske till efternamn som sökanden har burit tidigare utan att ha förlorat det enligt de särskilda reglerna i 15–18 §§ om förlust av efternamn, det räcker med särskilda skäl för att byte skall få ske. Utskottet föreslår att 13 § betecknas

som 14 § och utformas så att i ett första stycke intas en bestämmelse av innehåll att utan hinder av 12 och 13 §§ (11 och 12 §§ propositionens lagförslag) kan, om det finns särskilda skäl, byte ske till ett efternamn som är bildat av faders eller moders förnamn med tillägg av ändelsen son eller dotter, eller till ett efternamn som sökanden burit tidigare utan att ha förlorat det enligt 16–19 §§ (15–18 §§ propositionens lagförslag). I ett andra stycke bör föreskrivas att byte till ett efternamn i övrigt kan ske utan hinder av 12 eller 13 § endast om synnerliga skäl föreligger.

Genom utskottets förslag får yrkande 4 i motion 2416 och motion 2417 anses ha blivit tillgodosedda.

Mellannamn

Mellannamn för makar

Utskottet har under de allmänna övervägandena ovan också berört frågan om särskilda tilläggsnamn. Utskottet har därvid anslutit sig till departementschefens ståndpunkt att beteckningen tilläggsnamn i den nya namnlagen bör bytas ut mot beteckningen mellannamn. I det följande kommer utskottet uteslutande att använda sistnämnda beteckning även vid redogörelse av innehållet i gällande rätt.

Enligt 1963 års namnlag får en hustru som har förvärvat sin makes efternamn framför dennes namn bära det efternamn som hon hade som ogift. Har hustrun behållit sitt efternamn från tiden före äktenskapet får hon på motsvarande sätt framför namnet bära mannens efternamn som mellannamn.

I propositionen föreslås att nuvarande regler överförs till den nya namnlagen (23 §). Vidare föreslås att ordningen med mellannamn utsträcks till att gälla även för gifta män. Vissa inskränkningar föreslås i rätten att fritt välja mellannamn. Sålunda får make som behållit sitt efternamn från tiden före äktenskapet inte ta den andra makens efternamn som mellannamn, om det namnet förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap. Till undvikande av att två olika namnkombinationer skall kunna uppkomma i äktenskapet föreslås vidare den begränsningen att endast en av makarna får med den andres samtycke ta dennes efternamn som mellannamn. För att mellannamn skall kunna användas i äktenskap där makarna har olika efternamn krävs således att makarna är överens om vem av dem som skall bära den andres namn som mellannamn.

Om äktenskap upplöses får den som tagit ett mellannamn fortsätta att bära detta. En make kan även efter äktenskapets upplösning börja bära den tidigare makens efternamn som mellannamn. En förutsättning härför är dock att denne samtycker eller är avliden.

Den nuvarande möjligheten att ta makes efternamn som mellannamn har bl. a. motiverats av att det finns ett praktiskt behov för gift kvinna att under resor m. m. kunna dokumentera sin samhörighet med sin man.

Enligt utskottets mening torde det skälet inte nu längre utgöra en anledning att ha en ordning med mellannamn. Däremot kan det rent allmänt sett vara viktigt för en make som av olika skäl valt att behålla sitt tidigare efternamn att kunna markera sin familjesamhörighet med den andra maken genom att ta dennes namn som mellannamn. Även för make som bytt till den andra makens efternamn kan det vara värdefullt att visa sin tidigare familjeanknytning genom att använda mellannamn. En ordning med mellannamn ger således make möjlighet att visa både sin nuvarande och tidigare familjeanknytning. Genom att bära mellannamn kan maken också upprätthålla namngemenskap med sina barn i ett tidigare äktenskap. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet att ordningen med mellannamn för makar behålls och att den utsträcks till att även gälla gifta män. Utskottet kan vidare ansluta sig till ståndpunkten att makar inte bör få använda mellannamn korsvis.

Vad som möjligen kan inge viss tvekan är möjligheten för frånskild make att efter skilsmässan börja använda den tidigare makens efternamn som mellannamn. För en sådan möjlighet talar att det för en frånskild make som i sin vård har ett barn som bär den andra makens efternamn kan vara värdefullt att på ett enkelt sätt kunna genom mellannamn markera samhörighet med barnet. Med hänsyn till att det krävs den tidigare makens samtycke för förvärv av mellannamn torde mellannamn komma att användas i nu angivna fall endast i begränsad utsträckning. Enligt utskottets mening bör möjligheten finnas och utskottet tillstyrker förslaget.

Mellannamn för barn

Enligt 1963 års namnlag kan ett adoptivbarn som har förvärvat adoptivförälders efternamn bära sitt tidigare efternamn som mellannamn. Har adoptivbarnet behållit sitt tidigare efternamn kan det i stället som mellannamn bära en adoptivförälders efternamn som mellannamn. I övrigt saknar gällande rätt möjlighet för barn att bära mellannamn.

Namnlagsutredningen föreslog att barn vars föräldrar bär skilda efternamn skulle få som mellannamn bära det av föräldrarnas efternamn som det inte hade förvärvat som efternamn. Motsvarande föreslogs gälla för adoptivbarn och fosterbarn. Nu gällande särskilda möjlighet för adoptivbarn att ta mellannamn ansåg utredningen däremot borde tas bort.

Utredningens förslag om mellannamn för barn lämnades utan erinran av flertalet remissinstanser. Endast patent- och registreringsverket samt riksskatteverket motsatte sig en sådan ordning. Förslaget att stryka den särskilda möjligheten för adoptivbarn att ta mellannamn kritiserades däremot av flera remissinstanser.

I propositionen föreslås att den särskilda möjligheten för adoptivbarn att bära mellannamn behålls i den nya namnlagen (24 §). Som skäl härför åberopas bl. a. att det är viktigt att ett adoptivbarn inte berövas möjligheten att känna samhörighet med sitt ursprung. Utskottet tillstyrker för sin del förslaget.

När det gäller möjligheten för barn att i övrigt ta mellannamn har regeringen frångått utredningens förslag och avstår från att lägga fram förslag härom. Som skäl för denna ståndpunkt anförs i propositionen (s. 37) att med mellannamn för barn följer åtskilliga olägenheter. Sålunda är namnkombinationen redan genom sin längd otymplig och svårhanterlig. Vidare anser departementschefen att barnet kan komma att identifiera sig med hela namnkombinationen och vid vuxen ålder finna det otillfredsställande att inte kunna föra denna kombination vidare till nästa generation. Slutligen påpekas att det också kan hända att, om mellannamnet är mera särskiljande än efternamnet, barnet föredrar att använda mellannamnet, vilket kan leda till missförstånd i olika situationer om barnets efternamn.

Underlåtenheten att lägga fram något förslag om mellannamn för barn kritiserar i motion 2420 (fp). De ovan redovisade skälen mot mellannamn för barn anser motionären inte övertygande. Avsaknaden av en möjlighet att kunna föra vidare en namnkombination kan enligt motionären knappast upplevas som besvärligare än situationen att antingen behöva byta namn för att få namngemenskap med sina barn eller att inte alls ha någon sådan gemenskap. Gentemot påståendet att det finns risk för att barn kan komma att använda mellannamnet som efternamn invänder motionären att barn bör kunna anses mogna att själva avgöra vilket namn de skall ha när de kommer upp i sådan ålder att de börjar använda efternamn, vilket i regel inte inträffar förrän i tonåren.

Motionären understryker att för de flesta föräldrar har namngemenskapen med barnen både praktisk och känslomässig betydelse. Om man får bära mellannamn löses enligt motionären många praktiska problem inte minst vid skilsmässor. Barnet kommer att då kunna ha det efternamn som vårdnadshavaren bär och samtidigt genom mellannamnet behålla samhörigheten med den andra föräldern. Motionären har svårt att förstå att bruket av mellannamn skulle medföra flera svårigheter i Sverige än i Danmark och Norge, där barn har möjlighet att bära mellannamn. Motionären yrkar med stöd av det anförda att barn skall få rätt att använda båda föräldrarnas efternamn i enlighet med vad som föreslås i motionen.

Utskottet vill till en början peka på att det råder betydande skillnader mellan de nordiska länderna i fråga om bruket av mellannamn. Det finländska lagförslaget tillåter över huvud taget inte användandet av mellannamn. I den norska namnlagen finns bestämmelser om mellannamn för såväl makar som barn. Dansk rätt har tidigare innehållit vidsträckta möjligheter att använda mellannamn. I den nyligen antagna danska namnlagen har dessa möjligheter inskränkts genom att rätten för makar att ta mellannamn slopats. Däremot har rätten för barn att bära mellannamn bibehållits.

Utskottet vill vidare erinra om att det blivit allt vanligare att ett barns föräldrar har olika efternamn. Som utskottet anför i avsnittet allmänna överväganden föds ca 40% av alla barn i dag av ogifta föräldrar. En möjlighet att använda mellannamn för barn torde därför kunna få praktisk betydelse.

Som påpekas i propositionen kan bruket av mellannamn för barn föra med sig olägenheter. Utskottet delar dock inte departementschefens uppfattning att olägenheterna är så betydande att de bör förhindra användande av mellannamn om andra skäl talar starkt för att även barn bör få rätt att bära mellannamn. Det kan för övrigt anmärkas att de skäl som i propositionen anförs mot användandet av mellannamn för barn även kan anföras mot att tillåta adoptivbarn att använda mellannamn. Invändningen att namnkombinationer redan genom sin längd i allmänhet är otypliga och svårhanterliga kan – förutom när det gäller adoptivbarns mellannamn – även riktas mot de regler om mellannamn för makar som utskottet tillstyrkt i det föregående avsnittet. Det bör vidare beaktas att bruket i Danmark och Norge av mellannamn för barn enligt vad namnlagsutredningen inhämtat inte där ansetts ha medfört några särskilda olägenheter. Som framhållits ovan har också Danmark och Norge i sina namnlagar behållit rätten för barn att bära mellannamn. Utskottet vill också peka på att den omständigheten att mellannamn i vissa fall är otypliga torde komma att leda till att, om mellannamn tillåts, bruket av sådant namn kommer att inskränkas till fall där det föreligger verkliga skäl för barnet att bära namnet.

Utskottet har i föregående avsnitt framhållit värdet av namngemenskap inom familjen och den betydelse som användande av mellannamn i sådant hänseende kan ha för makar som av olika skäl valt att behålla sina tidigare efternamn. För sådana makar torde en möjlighet att också ge barnen mellannamn kunna få betydelse. Särskilt värdefull torde en möjlighet att ge barn mellannamn kunna bli för ogifta samboende föräldrar. Eftersom dessa inte kan ta gemensamt efternamn och den ene föräldern inte heller kan ta den andre förälderns namn som mellannamn saknar de i dag möjlighet att båda få namngemenskap med sina barn.

Som motionären framhåller torde en möjlighet för barn att bära mellannamn också kunna få betydelse vid föräldrars skilsmässa. Svea hovrätt betonar sålunda i sitt remissvar över namnlagsutredningens betänkande att ett införande av ett institut med mellannamn sannolikt kan innebära att en del namnkonflikter i skilsmässofall kan förhindras genom att barnet i stället för att byta namn kan behålla det gamla men använda det andra som mellannamn.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att vissa praktiska skäl i och för sig talar mot en ordning med mellannamn för barn. För en sådan ordning talar emellertid andra skäl, framför allt att familjesamhörigheten kan stärkas om barnet har namngemenskap med båda föräldrarna. Enligt utskottets mening har dessa skäl sådan tyngd att bestämmelser om rätt för barn att bära mellannamn bör införas.

Vid utformandet av sådana bestämmelser bör beaktas att ändamålet med mellannamn för barn är att visa samhörighet mellan barnet och den av föräldrarna vars efternamn barnet inte förvärvat. För detta ändamål är det enligt utskottets mening tillräckligt att barnet får som mellannamn bära det

efternamn som den föräldern bär. Anledning saknas således att ge barnet rätt att som mellannamn ta t. ex. förälderns namn som ogift. Inte heller bör komma i fråga att barn som mellannamn får välja moders eller faders mellannamn.

Om ett barn inte bär något av föräldrarnas namn skulle genom användandet av mellannamn namngemenskap kunna uppnås endast med den ena av föräldrarna. I sådant fall finns enligt utskottets mening inte någon anledning att ge barnet rätt att ta mellannamn.

Har en förälder gift om sig och förvärvat den nya makens efternamn bör barnet kunna även i fortsättningen ha namngemenskap med den föräldern genom att ta förälderns nya namn som mellannamn. För detta bör dock fordras samtycke av förälderns nya make på motsvarande sätt som enligt 5 § utskottets lagförslag (4 § propositionens förslag) fordras när det gäller rätt att ta styvförälders efternamn.

På grund av det anförda föreslår utskottet att i en ny 25 § införs en bestämmelse av innebörd att barn, som har förvärvat ett efternamn som endast den ena av föräldrarna bär, får som mellannamn bära den andra förälderns efternamn. Vidare föreslås att i ett andra stycke i samma paragraf tas in en bestämmelse om att det krävs samtycke av en styvförälder för att ett barn skall få ta styvförälderns namn som mellannamn.

Genom utskottets förslag blir yrkandet i motion 2420 tillgodosett.

Som en följd av införande av en ny paragraf 25 bör bestämmelser om adoptivbarns mellannamn införas i två nya paragrafer, 26 och 27. I 26 § regleras förhållandena då makar adopterar och i 27 § bör tas in bestämmelser som reglerer förhållandena då en person ensam adopterar. Bestämmelserna i 26 § bör kompletteras med en bestämmelse om rätt för adoptivbarn som bär en av adoptivföräldrarnas efternamn att bära den andra adoptivförälderns efternamn som mellannamn.

En motsvarande rätt att använda mellannamn bör enligt utskottets mening också införas för fosterbarn, dvs. barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran tagits emot i ett enskilt hem av någon annan än föräldrarna (jfr 7 § propositionens lagförslag, 8 § utskottets lagförslag). En förutsättning härför bör dock vara att den vars efternamn barnet önskar bära som mellannamn lämnar sitt samtycke. Bestämmelser om rätt till mellannamn i nu angivna fall föreslås intagna i en ny paragraf 28.

I detta sammanhang kan också övervägas om fosterbarn som har fått ett efternamn som bärs av någon av dem som tagit hand om barnet bör – på motsvarande sätt som i fråga om adoptivbarn – kunna få som mellannamn bära det efternamn som han eller hon burit tidigare. Enligt utskottets mening skulle emellertid en sådan reglering ytterligare komplicera namnreglerna utan att den skulle fylla något praktiskt behov. Utskottet avstår därför från att föreslå regler om mellannamn för detta fall.

Vissa gemensamma bestämmelser om mellannamn

Vissa gemensamma bestämmelser har i propositionens namnlagsförslag tagits in i paragraf 25. Dessa bestämmelser bör nu tas in i en ny paragraf 29. I paragrafen föreskrivs bl. a. att bestämmelserna om mellannamn inte medför rätt att samtidigt bära mer än ett mellannamn. Detta innebär således att ett barn som har fått förälders efternamn som mellannamn inte kan vid äktenskaps ingående ta den andra makens efternamn som mellannamn. För att maken i det fallet skall kunna få den andra makens efternamn som mellannamn måste maken således först stryka det mellannamn som han eller hon har fått som barn.

I andra stycket föreskrivs att den som önskar få ett mellannamn eller som inte längre vill behålla ett mellannamn kan göra anmälan härom till pastorsämbetet. Någon särskild prövning behövs således inte.

Utskottet föreslår att nu nämnda bestämmelser kompletteras med en regel av innebörd att mellannamn alltid skall bäras närmast framför efternamnet. Genom en sådan regel undviks att i alla fall där bruket av mellannamn regleras det skall behöva anges att mellannamnet bärs närmast framför efternamnet. Utskottet vill tillägga att det i propositionens namnlagsförslag har införts en möjlighet att som särskilt förnamn bära ett gårdsnamn (31 §). Gårdsnamnet kan bäras antingen före eller efter förnamnet. Den som bär gårdsnamn efter förnamnet och som tar ett mellannamn skall bära det namnet mellan gårdsnamnet och efternamnet.

Förnamn

Enligt 1963 års namnlag skall ett barn, om det lever, *ges förnamn* inom sex månader efter födelsen. Har ett förnamn getts på något annat sätt än vid dop inom svenska kyrkan skall namnet anmälas till pastorsämbetet före utgången av denna sexmånadersperiod.

I propositionen föreslås (26 §) en regel av innebörd att varje barn skall ges ett eller flera förnamn som inom sex månader från födelsen skall anmälas till pastorsämbetet. Av 32 § framgår att vid dop inom svenska kyrkan anmälningsskyldigheten får anses fullgjord i och med att namnet har anmälts till dopförrättaren.

Utskottet har i princip inget att erinra mot förslagen. Under avsnittet om barns efternamn har utskottet emellertid förordat att anmälningstiden för efternamn begränsas från sex månader till tre månader. Enligt utskottets mening är det olämpligt att ha olika anmälningstider för förnamn och efternamn. Eftersom en motsvarande begränsning av tiden för anmälan av förnamn inte synes behöva medföra några olägenheter föreslår utskottet att bestämmelsen (30 § i utskottets lagförslag) ändras så att även förnamn skall anmälas inom tre månader från födelsen.

Det kan påpekas att bestämmelserna om anmälan av förnamn inte – på motsvarande sätt som när det gäller efternamn – innehåller någon hjälp-

regel för den händelse att föräldrarna underlåter att ge barnet ett förnamn. Som framhålls i propositionen kan föräldrarna emellertid, om de trots påminnelser vägrar att anmäla ett förnamn på barnet, vid vite föreläggas att fullgöra anmälningsskyldigheten. Något praktiskt behov av en hjälpregel torde därför inte finnas.

När det gäller förnamnsreglerna är det särskilt reglerna om *tillägg av förnamn* som har kritiserats. Enligt 1963 års namnlag kan tillägg av förnamn ske på två sätt. Antingen kan ytterligare förnamn ges vid dop eller en motsvarande religiös förrättning. Tillägg av förnamn kan emellertid också ske efter ansökan hos patent- och registreringsverket. I detta fall krävs det särskilda skäl för att namntillägget skall få ske. Dessutom tar verket ut en ansökningsavgift, som f. n. uppgår till 250 kr.

Beträffande andra *förändringar av förnamn* än namntillägg är reglerna i dag mycket restriktiva. Enligt 1963 års namnlag kan den som förvärvat ett förnamn få detta utbytt eller struket endast efter ansökan hos patent- och registreringsverket. För att ansökningen skall kunna bifallas krävs det synnerliga skäl. Reglerna har även ansetts gälla i fråga om ändring av ordningsföljden mellan förnamn och stavningsändringar.

Reglerna om tillägg och ändring av förnamn har i den praktiska tillämpningen medfört vissa problem för dem som adopterar utländska barn och för invandrare. När det gäller tillägg av förnamn för utländska adoptivbarn har sålunda i många fall endast vägen via ansökan till patent- och registreringsverket stått öppen, eftersom barnet redan varit döpt vid ankomsten till Sverige. Detsamma gäller fall då adoptivföräldrarna av olika skäl inte velat döpa barnet eller låta det genomgå någon motsvarande religiös ceremoni. Kravet på synnerliga skäl vid ändring av förnamn har vidare visat sig för strängt, när invandrare önskat försvenska eller annars ändra sina namn.

Frågan om en förenkling av förnamnsbetäckelserna har också tagits upp i motioner i riksdagen (se LU 1979/80: 8 och 1980/81: 20).

I propositionen föreslås att den som har förvärvat ett eller flera förnamn skall genom anmälan till pastorsämbetet kunna förvärva ytterligare förnamn. I samband med att tillägg av förnamn anmäls till pastorsämbetet får ett eller flera förnamn strykas. Anmälan om tillägg och strykning av förnamn får ske endast en gång (27 §). Vidare föreslås att en ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn, så att tilltalsnamnet kommer först, får ske genom anmälan till pastorsämbetet. Detsamma gäller en ändring av stavningen av förnamn under förutsättning att inte namnets uttal ändras (28 §). Beträffande tillägg, ändring eller strykning av förnamn i andra fall än som nu redovisats fordras alljämt ansökan hos patent- och registreringsverket. Kravet på synnerliga skäl för bifall till ansökningen föreslås emellertid mjukas upp till att gälla särskilda skäl (29 §).

Förnamnsreglerna har tagits upp i några motioner. I motionerna 2330 (fp) och 2423 (c) begärs, såsom tidigare redovisats, att regler som försvårar

byte av namnidentitet skall införas i lagförslaget . Förutom spärregler när det gäller efternamn föreslås i motionerna att förnamnsreglerna ändras så att det inte skall vara möjligt att genom tillägg av förnamn och samtidigt strykning av förnamn helt byta förnamn. I motion 2423 kritiserar vidare att strykning av förnamn skall kunna ske hos pastorsämbetet endast i samband med tillägg av förnamn. Enligt motionärerna kan det vara angeläget för den som har ett förnamn, som upplevs som besvärande, att kunna stryka det namnet. Något motiv varför strykningen av förnamn endast skall kunna ske i samband med tillägg av förnamn kan motionärerna inte finna. Säkerligen finns det personer som önskar stryka förnamn utan att samtidigt behöva anta ett helt nytt förnamn. Motionärerna yrkar därför (yrkande 1 d) att 27 § i propositionens lagförslag ändras så att strykning av förnamn skall kunna ske *en gång* utan samband med anmälan av nytt förnamn.

I motion 2413 (c) yrkas att riksdagen beslutar att avslå propositionens förslag i 28 § om att ordningsföljden mellan förnamn skall kunna ändras genom anmälan till pastorsämbetet (yrkande 1). Motionärerna hänvisar till att förslaget motiverats av att dataregistren bara har utrymme för ett begränsat antal namn och att tilltalsnamnet till följd härav kan komma att återges endast i förkortad form eller helt försvinna. Enligt motionärerna är bestämmelsen ett exempel på en misslyckad datateknisk lösning. Förslaget bör därför avslås. De behov som i särskilda fall kan finnas till ändring av ordningsföljden kan enligt motionärerna tillgodoses genom bestämmelserna i 29 § propositionens lagförslag. Hur nu föreliggande problem med dataregistren skall lösas tar motionärerna upp i yrkande 2, vilket utskottet behandlar i ett följande avsnitt.

Som framgår av det tidigare anförda vållar gällande regler om förnamn problem. Den i propositionen föreslagna regleringen utgör en efterlängtat avbyråkratisering och förenkling av bestämmelserna. Enligt utskottets mening bör ytterligare en förenkling kunna göras. Utskottet delar uppfattningen hos motionärerna i motion 2423 att strykning av ett förnamn bör kunna få ske vid ett tillfälle utan samband med tillägg av förnamn. Enligt utskottets mening kan det inte vara rimligt att kräva att den som önskar stryka ett namn, som han eller hon upplever som besvärande, skall behöva samtidigt ta ett nytt namn.

Även om varje enskild förenkling i förnamnsreglerna kan te sig motiverad så blir resultatet av förenklingarna – i kombination med förenklade regler om byte av efternamn – att möjlighet öppnas till helt byte av namnidentitet. Som framgår av tidigare avsnitt i utskottets yttrande har utskottet föreslagit att vissa spärregler införs i bestämmelserna om byte till förälders efternamn och byte till makes efternamn. Utskottet anser i enlighet med motionärerna i motionerna 2330 och 2423 att en viss spärr bör införas även i reglerna om ändring av förnamn. Enligt utskottets mening bör en begränsning ske så att tillägg, utbyte eller strykning av *ett* förnamn

får ske genom anmälan till pastorsämbetet vid *ett* enda tillfälle. Byte eller strykning av förnamn får ske endast om *ett* ursprungligt förnamn behålls. Det sagda innebär att om ett barn endast getts ett förnamn enligt den i propositionen föreslagna 26 § (30 § utskottets lagförslag) kan han eller hon inte senare byta eller stryka något förnamn.

Utskottet föreslår att bestämmelserna (31 § i utskottets lagförslag) utformas så att det först anges att den som ursprungligen getts ett enda förnamn får genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett förnamn. Därefter tas in en bestämmelse av innebörd att den som getts flera förnamn kan genom anmälan antingen byta ut ett av förnamnen mot ett nytt förnamn eller enbart lägga till ett förnamn eller stryka ett förnamn. Sådan anmälan får göras endast en gång.

Utskottets förslag innebär att motionerna 2330 och 2423 i huvudsak blir tillgodosedda.

Beträffande därefter frågan om *ändring av ordningsföljden* mellan förnamn vill utskottet peka på att den enskilde – oavsett dataregistrens utformning – kan ha beaktansvärda skäl för att vilja ändra ordningsföljden mellan förnamnen genom att placera tilltalsnamnet först. Att i sådana enkla fall av namnändringar alltid kräva ansökan till patent- och registreringsverket och särskilda skäl för bifall till ansökningen innebär enligt utskottets mening att reglerna onödigtvis kompliceras. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkande 1 i motion 2413.

Enligt 30 § i propositionens namnlagsförslag (34 § utskottets lagförslag) får ett förnamn inte godkännas bl. a. om det uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn. Bestämmelsen har i sak överförts oförändrad från 26 § i 1963 års namnlag. I specialmotiveringen (s. 71) uttalas att nuvarande praxis på området även i fortsättningen bör vara vägledande och att det sålunda bör vara tillåtet att som förnamn anmäla patronymikon. Utskottet har under avsnittet byte till andra efternamn föreslagit att patronymikon och metronymikon skall få användas som efternamn om särskilda skäl föreligger. För undvikande av missförstånd vill utskottet stryka under att den nya möjligheten att ta patronymikon och metronymikon som efternamn inte får innebära någon begränsning i möjligheterna att använda dessa ordbildningar som förnamn.

Övriga frågor

Tilltalsnamn i dataregister

Som utskottet redovisat i föregående avsnitt tas i motion 2413 (c) upp problemet med att vissa databaserade register har utrymme för endast ett begränsat antal förnamn vilket kan leda till att tilltalsnamnet helt försvinner eller återges i förkortad form. Motionärerna anser att de angivna problemen bör lösas antingen så att det i dataregistren markeras vilket namn som är tilltalsnamn, varigenom detta namn alltid kommer att finnas

med i utskrift, eller så att utrymmet i dataregistren ökas på sådant sätt att samtliga förnamn får plats vid utskrift. Enligt motionärerna bör regeringen ge folkbokföringsmyndigheterna och övriga myndigheter som utnyttjar folkbokföringsuppgifter i uppdrag att omarbete sina dataregister. De begär ett tillkännagivande om vad som anförts om dataregister för folkbokföringen m. m. (yrkande 2).

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från skatteutskottet. Yttrandet (SkU 1981/82: 7 y) har fogats till betänkandet som *bilaga 2*.

Skatteutskottet delar motionärernas uppfattning att den enskilde inte på grund av olämpliga datatekniska lösningar bör tvingas att kasta om ordningsföljden bland sina förnamn för att få med tilltalsnamnet på olika handlingar och i adresser. Frågan bör enligt skatteutskottets mening lämpligen lösas genom en markering av tilltalsnamnet om detta namn inte står först. Enligt vad skatteutskottet har inhämtat från riksskatteverket är det tekniskt möjligt att i folkbokföringen utmärka tilltalsnamnet i dessa fall. För att rutinerna i detta hänseende skall kunna ändras fordras emellertid bl. a. att allmänheten informeras och i förekommande fall lämnar erforderliga uppgifter om tilltalsnamnet, eftersom folkbokföringsmyndigheterna f. n. inte har kännedom om detta. Enligt skatteutskottets yttrande överväger man inom riksskatteverket att lösa frågan i samband med ikraftträdandet av den nya namnlagen och den information som då kommer att lämnas om de nya reglerna. En sådan ändring av rutinerna kan enligt yttrandet genomföras i administrativ ordning utan särskild föreskrift i lagen. Skatteutskottet förutsätter att riksskatteverket utan särskild framställan från riksdagens sida så snart som möjligt föranstaltar om erforderlig markering av tilltalsnamnet i folkbokföringsregistret.

Enligt lagutskottets mening är det väsentligt att dataregistren anpassas till den enskildes intresse av att få sitt tilltalsnamn angivet. Som framgår av skatteutskottets yttrande torde man kunna räkna med att detta önskemål kommer att bli tillgodosett. Lagutskottet vill emellertid understryka vikten av att berörda myndigheter så snart som möjligt vidtar de åtgärder som kan anses erforderliga för att få till stånd den förordade anpassningen. Det anförda bör med anledning av yrkande 2 i motion 2413 ges regeringen till känna.

Delgivning av föreläggande i namnären den

Enligt 31 § i 1963 års namnlag skall namnmyndigheten, om en ansökan t. ex. är ofullständig eller om namnmyndigheten annars finner hinder föreligga för bifall till ansökningen, förelägga sökanden att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse, vid äventyr att ansökningen annars avskrivs.

Den tid inom vilken sökanden skall avge yttrande eller komplettera sin ansökan räknas f. n. från dagen för beslutet om föreläggandet.

I motion 260 (c) från den allmänna motionstiden yrkas att riksdagen hos regeringen begär sådan ändring i namnförordningen att tidsfrist vid föreläg-

gande enligt 31 § i 1963 års namnlag skall räknas från dagen för mottagandet. Motionären erinrar om att en postförsändelse kan förkomma eller försenas så att tidsfristen hinner löpa ut innan föreläggandet tas emot, något som kan leda till rättsförluster. Motionären menar att föreläggande alltid bör delges sökanden och att tidsfristen för besvarande av föreläggandet skall räknas från den dag då sökanden tog emot föreläggandet.

En motsvarighet till bestämmelsen i 31 § 1963 års namnlag har tagits in i 36 § propositionens förslag till ny namnlag (40 § utskottets lagförslag). Utskottet delar motionärens uppfattning att sådana förelägganden som här avses bör delges sökanden och att den tid inom vilken svar skall avges bör räknas från dagen för mottagandet. Föreskrifter härom bör med anledning av motion 260 tas in i 40 § i utskottets lagförslag.

Information m. m.

Som har framhållits i propositionen har en ändring av namnreglerna betydelse för de flesta människor. Den nu föreslagna nya namnlagen innebär i många hänseenden väsentliga förändringar i förhållande till gällande bestämmelser. Det är därför enligt utskottets mening av stor betydelse att informationen om den nya lagen görs så bred som möjligt. I propositionen förutskickas att departementschefen avser att i samarbete med riksskatteverket och patent- och registreringsverket sörja för att allmänheten och berörd personal på lämpligt sätt ges behövlig information om de nya reglerna. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet ovan har föreslagit att blivande makar vid hindersprövningen informeras om att de före vigseln skall bestämma om de vill ha namngemenskap eller behålla var och en sitt efternamn. Konsekvenserna av namnvalet skall enligt utskottets förslag också belysas. Förutom muntlig information vid hindersprövningen kan det, anser utskottet, vara av värde om också skriftlig information i form av broschyrer eller liknande finns tillgänglig på pastors-expeditionerna. Även på andra platser kan tillgång till skriftligt informationsmaterial vara av viss betydelse, t. ex. inom socialnämnderna och vid sjukhusens förlossningskliniker. Utskottet förutsätter att informationen i samråd med de berörda myndigheterna utformas på ett för allmänheten så lättförståeligt sätt som möjligt.

Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

Övrigt

I 45 § i propositionens lagförslag (49 § utskottets lagförslag) anges att samtycke till namnbyte skall ske skriftligen. Av motiveringen till bestämmelsen framgår att bestämmelsen skall vara tillämplig även på bl. a. samtycke vid tagande av mellannamn. Orden till namnbyte bör därför utgå ur lagtexten.

Utskottets förslag till ändringar i propositionens lagförslag har tagits in i bilaga 3 till betänkandet. De bestämmelser i propositionens förslag som

utskottet inte har berört särskilt ovan föranleder inte några uttalanden från utskottets sida. På grund av den ändrade paragrafnumreringen måste emellertid i vissa lagrum hänvisningen till andra paragrafer ändras.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på proposition 1981/82:156*
att riksdagen avslår motionerna 1981/82:2393, 1981/82:2414, 1981/82:2415, 1981/82:2421 och 1981/82:2422,
2. beträffande *kvinnans förvärv av mannens efternamn vid vigseln*
att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1981/82:2330 i denna del och motion 1981/82:2416 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört,
3. beträffande *anmälan om makars efternamn vid äktenskaps ingående*
att riksdagen med anledning av propositionen i denna del och med bifall till motion 1981/82:2418 godkänner vad utskottet anfört,
4. beträffande *information om makars namnval*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:2423 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
5. beträffande *makes byte av efternamn under äktenskapet*
att riksdagen med anledning av propositionen i denna del och motion 1981/82:2423 yrkande 1 c godkänner vad utskottet anfört,
6. beträffande *barns förvärv av faderns efternamn vid födseln*
att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1981/82:2416 yrkande 2 godkänner vad utskottet anfört,
7. beträffande *barns förvärv av syskons efternamn*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:2330 i denna del, motion 1981/82:2416 yrkande 3 och motion 1981/82:2423 yrkande 1 a godkänner vad utskottet anfört,
8. beträffande *barns förvärv av förälders namn som ogift*
att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1981/82:2330 i denna del godkänner vad utskottet anfört,
9. beträffande *anmälan om barns förvärv av efternamn*
att riksdagen med anledning av propositionen i denna del och motion 1981/82:2330 i denna del godkänner vad utskottet anfört,
10. beträffande *byte till förälders efternamn*
att riksdagen med anledning av propositionen i denna del och

motion 1981/82:2423 yrkande 1 b godkänner vad utskottet anfört,

11. beträffande *byte till nybildat efternamn m. m.*
att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1981/82: 2330 i denna del godkänner vad utskottet anfört,
12. beträffande *dubbelnamn*
att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1981/82: 2416 yrkande 5 godkänner vad utskottet anfört,
13. beträffande *patronymikon och metronymikon*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2416 yrkande 4 och motion 1981/82: 2417 godkänner vad utskottet anfört,
14. beträffande *mellannamn för barn*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2420 godkänner vad utskottet anfört,
15. beträffande *ändring av förnamn*
att riksdagen med anledning av propositionen i denna del och motion 1981/82: 2330 i denna del, motion 1981/82: 2423 yrkande 1 d och yrkande 3 i denna del godkänner vad utskottet anfört,
16. beträffande *ändring av ordningsföljden mellan förnamn*
att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1981/82: 2413 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört,
17. beträffande *tilltalsnamn i dataregister*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2413 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
18. beträffande *delgivning av föreläggande i namnändringen*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 260 godkänner vad utskottet anfört,
19. beträffande *information om namnlagsreformen*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
20. beträffande *lagförslaget*
att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till namnlag med i bilaga 3 som *utskottets förslag* betecknad lydelse.

Stockholm den 18 maj 1982

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Bernt Ekinge (fp), Inger Lindquist (m)¹, Ivan Svanström (c), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m)², Arne Andersson i Gamleby (s), Martin Olsson (c), Olle Aulin (m), Owe Andréasson (s), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp), Margareta Gard (m)³ och Ingrid Segerström (s).

¹ Ej närvarande vid behandlingen av mom. 6–20 i utskottets hemställan.

² Ej närvarande vid behandlingen av mom. 2–14 i utskottets hemställan.

³ Ej närvarande vid behandlingen av mom. 1 i utskottets hemställan.

Reservation

Inger Lindquist, Joakim Ollén och Olle Aulin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Som utskottet" och på s. 40 slutar med "paragrafer ändras." bort ha följande lydelse:

Som utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1980/81: 20 anförde vid detta riksmöte framstår den nuvarande namnlagen i många avseenden som föråldrad. Utskottet underströk då också vikten av att regeringen snarast förelade riksdagen förslag till erforderlig lagstiftning på grundval av namnlagens utredningens betänkande och de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen av betänkandet. Enligt utskottets mening borde riksdagen däremot inte göra några uttalanden om den närmare utformningen av nya namnregler, eftersom regeringens ställningstagande i frågorna inte borde föregripas.

Mot denna bakgrund anser utskottet att vissa ändringar i de nuvarande namnreglerna är motiverade. Det nu framlagda förslaget till ny namnlag innefattar emellertid synnerligen genomgripande förändringar på det namnrättsliga området. Regeringsförslaget har som en utgångspunkt att den enskilde i så stor utsträckning som möjligt skall få bestämma vilket namn han eller hon skall ha. Det bygger i huvudsak på att varje människa i vårt land numera är identifierad genom sitt personnummer. En annan utgångspunkt för regeringens förslag är strävan efter jämställdhet mellan kvinnor och män samt mellan barn som är födda av föräldrar som är gifta med varandra och barn till ogifta föräldrar.

Utskottet vill för sin del framhålla att namnet är det naturliga sättet att ange en persons identitet såväl i det dagliga umgänget som i kontakter med t. ex. myndigheter. En identifikation genom personnummer kan enligt utskottets uppfattning inte åberopas som argument för att medge den enskilde en i praktiken fullständig rätt att byta namnidentitet. Som datainspektionen påpekat i sitt remissyttrande kan det dessutom uppkomma fel i registren. Felfrekvensen har enligt datainspektionen uppskattats till 5 % i vissa databehandlingssystem.

Den i propositionen uttalade strävan efter jämställdhet är enligt utskottets mening beaktansvärd. Det kan emellertid, mot bakgrund av resultatet av den ovan redovisade sociologiska undersökningen, ifrågasättas om det finns en opinion för så långtgående förändringar i namnbestämmelserna som föreslås i propositionen. Till detta kommer den kritik som i motionerna och från andra håll har riktats mot förslaget. Kritiken har, som nämnts ovan, bl. a. tagit sikte på det förhållandet att man i förslaget har övergett en långvarig tradition för barns namnförvärv. Enligt utskottets mening kan jämställdhetsaspekter inte i varje läge ensamt få påverka lagstiftningens utformning. Också andra väsentliga synpunkter måste få vägas in. Genom propositionens förslag om namn och namnval har, anser utskottet, tagits alltför stor hänsyn till jämställdhetsaspekterna på bekostnad av värdet av namnstabilitet.

De möjligheter till namnbyte som öppnas genom propositionens förslag kan enligt utskottets mening få allvarliga konsekvenser. De föreslagna reglerna när det gäller barn medför att ett barn kan få byta namn ett obegränsat antal gånger. Detta kan leda till att många barns känsla av rotlöshet och otrygghet förstärks. Enligt utskottets uppfattning är det av vikt att ha sådana fasta regler för barns namnbyte att namnet inte kan bytas på alltför lösa grunder. Också vuxna har ett behov av en trygg identitet genom sitt namn. Den föreslagna lagstiftningen får emellertid snarast motsatt verkan genom de många möjligheterna att välja och byta namn. Utskottet vill i sammanhanget peka på att dessa möjligheter också kan utnyttjas till att i praktiken helt byta namnidentitet, något som kan komma att användas i samband med brottslig verksamhet. Enligt utskottets mening har värdet av namnstabilitet beaktats i alltför ringa utsträckning också i denna del av propositionen.

Utskottet anser att de ovan nämnda huvudargumenten för propositionens förslag har lett till att lagförslaget fått en utformning där andra väsentliga synpunkter inte har beaktats. Som framhållits i motionerna och i flera remissyttranden över namnlagsutredningens betänkande har namnet en stor betydelse för samhörigheten inom familjen och släkten. Propositionens förslag med dess vidsträckta möjligheter att anta och byta namn kan leda till att denna familjesamhörighet går förlorad. Sålunda kan de föreslagna namnreglerna medföra att alla medlemmar i en familj kan ha olika efternamn. En sådan ordning är enligt utskottets mening inte acceptabel. Förslaget bidrar inte heller till att stärka den gemenskap inom familjen som många numera anser vara av stort värde. Opinionsen härvidlag framgår tydligt av den ovan redovisade sociologiska undersökningen.

De föreslagna bestämmelserna innebär vidare att man inte längre kan räkna med samhörighet till en släkt. Förslaget ger nämligen betydande möjligheter för helt obesläktade personer att förvärva ett släktnamn, något som kan upplevas som besvärande inte minst för dem som har ovanliga efternamn. En uppluckring av släktnamngemenskapen leder också till att

samhörigheten med gångna generationer bryts och att den tradition och kultur som har utvecklats inom namnrätten helt går om intet.

Även om vissa enskilda reformförslag i och för sig hade kunnat godtas anser utskottet sammanfattningsvis att propositionens förslag till ny namnlag utformats så att det inte kan läggas till grund för lagstiftning. Riksdagen bör begära ett nytt förslag som innebär mindre långtgående förändringar och i vilket nu gällande huvudprinciper för namngemenskap inom familjen bibehålls.

Utskottet biträder därför yrkandena i motionerna 2393, 2414, 2415, 2421 och 2422 att riksdagen bör avslå propositionen. Som en följd härav bör de motioner som yrkar ändring i förslaget till namnlag avslås.

Utskottet tillstyrker vidare yrkande 2 i motion 2393 att riksdagen hos regeringen begär ett nytt förslag till namnlag. Enligt utskottets mening bör i avvaktan på ett sådant förslag någon ändring inte göras i nu gällande namnlag. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkandet i motion 2415 om ändring i nuvarande namnlag.

Utskottet förutsätter att de synpunkter som framförts i motion 260 om delgivning av föreläggande i namnreningen beaktas vid utformningen av ett nytt förslag till namnreglering. I samband därmed bör även de synpunkter beträffande tilltalsnamn i dataregister som framhållits i motion 2413 och av skatteutskottet i dess yttrande (SkU 1981/82: 7 y) tillgodoses.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. *beträffande avslag på proposition 1981/82: 156*

- a) att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2393 yrkande 1 och motion 1981/82: 2414, motion 1981/82: 2415 i vad den avser avslag på propositionen, samt motionerna 1981/82: 2421 och 1981/82: 2422 avslår propositionen och motionerna 1981/82: 2330, 1981/82: 2413 yrkande 1, 1981/82: 2416, 1981/82: 2417, 1981/82: 2418, 1981/82: 2420 och 1981/82: 2423,
- b) att riksdagen avslår motion 1981/82: 2415 i vad den avser ändring i nuvarande namnlag,
- c) att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2393 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett nytt förslag till namnlag,
- d) att motion 1981/82: 260 och motion 1981/82: 2413 yrkande 2 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Särskilt yttrande

Inger Lindquist, Joakim Ollén och Olle Aulin (alla m) anför:

Enligt RO 10§ kan utskott som remissmyndighet anlita lagrådet. Under behandling av det förslag till ny namnlag som lagutskottet – med ändring

av propositionen – nu förelägger riksdagen, har de moderata ledamöterna begärt att lagrådet skulle yttra sig över ändringsförslagen. Vi finner det synnerligen anmärkningsvärt att utskottets majoritet ej velat tillgodose denna hemställan.

De ändringar som föreslås av utskottet i propositionens förslag till lagtext är många och omfattande. Konsekvenserna av ändringsförslagen är därtill i flera fall svårbedömbara, varför en granskning från lagrådets sida borde varit naturlig.

Det dröjsmål med ärendets behandling som blivit följden av en lagrådsremiss skulle enligt vår mening ej varit till men för ärendets avgörande.

Lagförslaget i proposition 1981/82:156**Förslag till
Namnlag**

Härigenom föreskrivs följande.

Efternamn*Förvärv av efternamn vid födelsen*

1 § Barn till föräldrar med gemensamt efternamn förvärvar vid födelsen det namnet.

Har föräldrarna olika efternamn när barnet föds, förvärvar barnet det av föräldrarnas efternamn som anmäls till pastorsämbetet inom sex månader efter födelsen. Görs inte en sådan anmälan, anses barnet vid födelsen ha förvärvat moderns efternamn. Detsamma gäller om faderskapet inte är fastställt inom sex månader efter födelsen.

Anmälan som avses i andra stycket kan i stället för ett namn som någon av föräldrarna bär avse ett namn som någon av dem senast har burit som ogift.

Förvärv av efternamn vid adoption

2 § Den som adopteras av makar med gemensamt efternamn förvärvar genom adoptionen det namnet. Har adoptivföräldrarna olika efternamn, förvärvar barnet genom adoptionen det av adoptivföräldrarnas efternamn som dessa anmäler i adoptionsärendet eller, om något namn inte har anmälts, adoptivmoderns efternamn.

Den som adopteras av en person ensam förvärvar genom adoptionen det efternamn som denne bär. Om en make adopterar den andra makens barn, medför det dock inte någon ändring av barnets efternamn.

Den som adopteras kan genom adoptionen i stället förvärva ett efternamn som en adoptivförälder senast har burit som ogift, om den eller de som adopterar anmäler detta namn i adoptionsärendet.

3 § Domstolen kan i adoptionsärendet besluta att den som adopteras skall behålla det efternamn som han eller hon hade före adoptionen.

Byte till förälders efternamn

4 § Den som vill byta ett efternamn som har förvärvats enligt 1 § till ett annat efternamn som bärs av någon av föräldrarna kan göra detta genom anmälan till pastorsämbetet. Har föräldern förvärvat sitt namn enligt 8 § genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till namnbytet.

Genom anmälan till pastorsämbetet kan byte även ske till ett efternamn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift.

Den som har bytt efternamn enligt första eller andra stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta till ett annat namn som anges i något av dessa stycken.

5 § Om ett barn under 18 år bär någon av föräldrarnas namn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

6 § Bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas också då den som har adopterats vill byta ett efternamn som har förvärvats enligt 2 § till ett annat efternamn som bärs av någon av adoptivföräldrarna eller som någon av dem senast har burit som ogift. Detsamma gäller om den som har adopterats har behållit sitt efternamn från tiden före adoptionen och vill byta det till ett efternamn som nyss har angetts.

Byte till fosterförälders efternamn

7 § Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de som bär namnet har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till ett efternamn som han eller hon har burit tidigare.

Byte till makes efternamn

8 § Vill makar ha samma efternamn, kan en av dem med den andres samtycke genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till den andra makens efternamn. Görs en sådan anmälan före eller i samband med vigseln, förvärvas namnet vid vigseln.

Görs inte en anmälan om namnbyte enligt första stycket, behåller vardera maken sitt efternamn.

9 § En make som under äktenskapet har bytt efternamn efter ansökan enligt 10 § kan inte därefter byta till den andra makens efternamn enligt 8 § första stycket. Byte enligt den bestämmelsen kan inte heller avse ett namn som den andra maken har förvärvat genom ett tidigare äktenskap.

Den som har bytt efternamn enligt 8 § första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till det efternamn som han eller hon senast har burit som ogift.

Byte till andra efternamn

10 § Den som vill byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett efternamn som inte kan förvärvas enligt 1–9 §§ kan göra ansökan om tillstånd till bytet hos patent- och registreringsverket. Den som en gång har bytt efternamn efter en sådan ansökan får på nytt byta efternamn på detta sätt endast om det finns särskilda skäl.

Avser ansökningen ett barn under 18 år, kan patent- och registreringsverket som villkor för namnbytet uppställa att domstol har funnit att detta är

förenligt med barnets bästa.

Med byte av efternamn enligt denna paragraf jämställs ändring av efternamns stavning.

11 § Som nybildat efternamn får inte godkännas

1. namn som till bildning, uttal eller stavning har en sådan språklig form att det inte är lämpligt som efternamn här i landet,
2. namn som är i bruk som förnamn, om det inte finns särskilda skäl att namnet ändå skall få bäras som ett nybildat efternamn,
3. dubbelnamn,
4. namn som kan uppfattas som en benämning på järnvägsstationer, postkontor eller liknande och därför kan medföra olägenhet eller i övrigt kan vilseleda allmänheten,
5. namn som kan väcka anstöt, eller
6. namn som kan antas leda till obehag för den som bär det.

12 § Som efternamn, vare sig det är nybildat eller ej, får inte godkännas namn som lätt kan förväxlas med

1. ett efternamn som någon annan enligt lag bär eller har rätt att bära,
2. ett allmänt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt,
3. ett allmänt känt utländskt efternamn,
4. någon annans konstnärsnamn eller ett likartat namn som är allmänt känt,
5. en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller någon liknande sammanslutning,
6. någon annans här i riket skyddade firma eller varumärke eller ett annat kännetecken som har inarbetats för någon annan i en näringsverksamhet här i riket, eller
7. en titel på någon annans skyddade litterära eller konstnärliga verk, om titeln är egenartad, eller ett särskilt skapat namn som förekommer i ett sådant verk och vars utnyttjande skulle innebära en kränkning av någon annans upphovsrätt till verket.

Har någon efter ansökan förvärvat ett nybildat efternamn, utgör vad som sägs i första stycket 1 inte hinder för föräldrar, syskon eller syskonbarn att med förvärvarens samtycke erhålla det namnet efter ansökan hos patent- och registreringsverket. Har det förra förvärvet gjorts av flera, fordras samtycke av dem alla.

13 § Utan hinder av 11 eller 12 § kan byte till ett efternamn ske, om det finns synnerliga skäl.

För att byte skall kunna ske till ett efternamn, som sökanden har burit tidigare utan att ha förlorat det enligt 15–18 §§, är det dock tillräckligt om det finns särskilda skäl.

Ändring av efternamns genusform

14 § Ändring av ett utländskt efternamns genusform anses inte som byte till annat efternamn. Sådan ändring sker genom anmälan till pastorsämbetet.

Förlust av efternamn

15 § Fastställs det att en man inte är far till ett barn som på grund av faderskapet har förvärvat mannens efternamn eller ett efternamn som mannen har burit, förlorar barnet det efternamnet. I stället förvärvas barnet moderns efternamn vid tiden för barnets födelse. Barnet anses då ha förvärvat det namnet enligt 1 §.

Finns det synnerliga skäl, får domstol tillåta att barnet behåller sitt efternamn. Sådant tillstånd meddelas, om frågan angående faderskapet prövas av domstol, i samband med domen. I annat fall prövas namnfrågan efter särskild ansökan, som skall ha kommit in till domstolen inom en månad efter fastställelsen.

16 § Har någon genom anmälan till pastorsämbetet förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till och är det inte fråga om fall som avses i 15 §, skall domstol på talan av den vars namn sålunda har förvärvats besluta att namnet förloras, om inte synnerliga skäl talar för att namnet får behållas. Den som på detta sätt förlorar sitt namn återfår det efternamn han eller hon hade före anmälningen.

17 § Har någon efter ansökan hos patent- och registreringsverket bytt till ett efternamn som han eller hon inte har burit tidigare och uppstår olägenhet för någon annan till följd av sådan risk för förväxling som anges i 12 § första stycket, skall domstol på talan av den andre besluta att den som har erhållit namnet förlorar detta, om inte synnerliga skäl talar för att han eller hon får behålla det. Den som på detta sätt förlorar sitt namn återfår det efternamn han eller hon hade före ansökningen.

18 § Förlorar någon sitt efternamn enligt 15–17 §§ skall domstolen, om talan förs om detta, besluta att också den som genom denne har förvärvat eller i övrigt har rätt att bära namnet förlorar namnet eller rätten att bära det, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Detsamma gäller om någon som borde ha förlorat sitt efternamn enligt 15–17 §§ har avlidit.

Förlorar någon sitt efternamn enligt första stycket, skall domstolen med tillämpning av 1–9 §§ fastställa det namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Särskilt skydd för egenartade efternamn

19 § Har någon förvärvat ett egenartat efternamn, får ett namn som lätt kan förväxlas med detta användas av någon annan endast om han eller hon enligt denna lag kan åberopa rätt till namnet eller om han eller hon eller släkten av ålder eller annars enligt ortens sed har burit det som tillnamn.

Ingen får obehörigen, till nackdel för den som har förvärvat ett egenartat efternamn, i näringsverksamhet använda en firma, ett varumärke eller ett annat kännetecken som lätt kan förväxlas med namnet. Med firma likställs beteckning för stiftelse, ideell förening eller därmed jämförlig sammanslutning.

Ett efternamn skall anses som egenartat, om det är ägnat att utmärka tillhörigheten till en viss släkt.

20 § Har ett konstnärnamn eller ett liknande namn blivit allmänt känt och har någon annan en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket konstnärnamnet lätt kan förväxlas, måste den andre inom rimlig tid inskrida mot användandet. Annars får konstnärnamnet användas utan hinder av vad som föreskrivs i 19 §.

Första stycket tillämpas även i fall då ett kännetecken av det slag som anges i 19 § andra stycket har inarbetats och någon annan har en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket kännetecknet lätt kan förväxlas.

I de fall som avses i första eller andra stycket kan domstol efter vad som är skäligt föreskriva att konstnärnamnet eller kännetecknet får användas endast på ett särskilt sätt.

21 § Talan om fastställelse huruvida en rätt till ett egenartat efternamn består eller ej eller huruvida ett förfarande utgör intrång i en sådan rätt eller ej får prövas av domstol, när det råder ovisshet om förhållandet och ovissheten är till nackdel för den som har väckt talan.

22 § Den som gör intrång i någon annans rätt till ett egenartat efternamn är skyldig att ersätta den andres skada, om han eller hon har insett eller borde ha insett att förfarandet var till nackdel för denne. Vid bedömande om och i vad mån skada har uppstått skall hänsyn tas även till lidande och övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Mellannamn

23 § En make som har förvärvat den andra makens efternamn får närmast framför efternamnet bära ett tidigare efternamn som mellannamn.

Har makar olika efternamn får en av dem, med den andres samtycke, närmast framför sitt efternamn bära den andres efternamn som mellannamn, om inte detta har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap. Rätten för en make att med den andra makens samtycke börja bära dennes efternamn som mellannamn gäller även sedan äktenskapet har upplösts. En efterlevande make får utan samtycke börja bära ett sådant mellannamn.

24 § Den som har adopterats och förvärvat ett efternamn som bärs av adoptivföräldern eller av adoptivföräldrarna eller en av dem får närmast framför detta som mellannamn bära sitt efternamn från tiden före adoptionen.

Om den som adopterats har behållit sitt tidigare efternamn, får han eller hon närmast framför detta som mellannamn bära ett efternamn som bärs av adoptivföräldern eller av adoptivföräldrarna eller en av dem. Om en adoptivförälder förvärvar ett nytt efternamn genom äktenskap med någon annan än den andra adoptivföräldern, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till att den som har adopterats bär detta namn som mellannamn.

25 § Bestämmelserna i 23 och 24 §§ medför inte rätt att samtidigt bära mer än ett mellannamn.

Den som vill bära ett mellannamn skall anmäla detta namn till pastorsämbetet. Vill han eller hon inte längre bära mellannamnet, skall anmälan härom göras till pastorsämbetet.

Förnamn m. m.

26 § Varje barn skall ges ett eller flera förnamn, som inom sex månader från födelsen skall anmälas till pastorsämbetet.

27 § Den som har förvärvat ett eller flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett eller flera förnamn. I samband med detta får ett eller flera förnamn strykas. Sådan anmälan får göras endast en gång.

28 § Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn, så att tilltalsnamnet kommer först, kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

29 § Tillägg, ändring eller strykning av förnamn kan i andra fall än som avses i 26–28 §§ ske efter ansökan hos patent- och registreringsverket, om det finns särskilda skäl.

30 § Som förnamn får inte godkännas namn som kan väcka anstöt eller kan antas leda till obehag för den som skall bära det eller namn som av någon annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Förnamn som anmäls till pastorsämbetet enligt 26 eller 27 § förvärvas genom anmälningen, om det inte finns något hinder enligt första stycket mot att namnet godkänns.

31 § Den som invid ett förnamn vill bära ett gårdsnamn, som han eller hon har anknytning till genom släktskap eller äktenskap och som enligt gammal sedvänja är i bruk som tillnamn, kan anmäla gårdsnamnet till pastorsämbetet. Vill han eller hon inte längre använda gårdsnamnet, kan anmälan härom göras till pastorsämbetet.

Förfarandet i mål och ärenden enligt denna lag*Anmälan till pastorsämbetet*

32 § Anmälan till pastorsämbetet görs i den församling där den som anmälningen avser är kyrkobokförd. Är denne inte kyrkobokförd i Sverige, görs anmälningen i den församling där han eller hon vistas eller senast har varit kyrkobokförd. I övriga fall får anmälningen göras till riksskatteverket.

Anmälningen till pastorsämbetet eller riksskatteverket skall göras skriftligen.

Som anmälan till pastorsämbetet anses anmälan som vid vigsel görs om efternamn till vigselförrättaren och vid dop inom svenska kyrkan görs om förnamn till dopförrättaren.

33 § Beslut av pastorsämbetet får överklagas till domkapitlet genom besvär.

Domkapitlets beslut får överklagas till kammarrätten genom besvär.

34 § Beslut av riksskatteverket får överklagas till kammarrätten genom besvär.

Ansökan hos patent- och registreringsverket

35 § Ansökningar hos patent- och registreringsverket skall göras skriftligen. De skall innehålla uppgift om sökandens postadress och om skälen för ansökningen. Till ansökningen skall fogas ett personbevis. Till ansökan om förnamn för den som är född här i landet skall också fogas utdrag ur födelse- och dopboken.

Sökanden skall betala ansökningsavgift. Regeringen bestämmer avgiftens storlek.

36 § Har sökanden inte iakttagit vad som är föreskrivet om en ansökan eller finner patent- och registreringsverket annars att det föreligger hinder för att bifalla ansökningen, skall verket förelägga sökanden att yttra sig eller göra rättelse samt erinra att ansökningen annars kan avskrivas.

Finner verket även efter det att sökanden har yttrat sig att ansökningen inte kan bifallas, skall ansökningen avslås, om det inte finns anledning att förelägga sökanden på nytt.

37 § Är i fall som avses i 10 § ansökningshandlingarna fullständiga och finns det inte något hinder för bifall till ansökningen, skall ansökningen kungöras av patent- och registreringsverket i Post- och Inrikes Tidningar, om verket inte finner att ett sådant kungörande skulle sakna betydelse.

När kungörande har skett skall den som vill framställa någon invändning mot ansökningen göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Sedan denna tid har gått ut, skall verket avgöra ärendet.

38 § Ett slutligt beslut av patent- och registreringsverket får överklagas av sökanden, om beslutet har gått emot honom eller henne. Beslut, som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts, får överklagas av den som har gjort invändningen. Återkallar denne sin talan får invändningen ändå prövas, om det finns särskilda skäl.

Beslut som avses i första stycket får överklagas till patentbesvärsrätten genom besvär.

39 § Ett slutligt beslut av patentbesvärsrätten får överklagas till regeringsrätten genom besvär. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om besvär över kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut skall innehålla uppgift om att särskilt tillstånd krävs för prövning av besvär till regeringsrätten och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

40 § Har en ansökan om namn bifallits, skall patent- och registreringsverket utfärda namnbevis till sökanden sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Förfarandet inför domstol

41 § En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 5, 7 eller 10 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om

vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen skall även inhämta yttrande från socialnämnden.

42 § Särskild ansökan enligt 15 § andra stycket prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet eller, om barnet inte står under någons vårdnad, av domstolen i den ort där barnet har sitt hemvist. Finns det inte någon sådan behörig domstol prövas ansökningen av Stockholms tingsrätt.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet avses få. Är barnet under 18 år skall domstolen även höra modern, om hon inte är vårdnadshavare, samt inhämta yttrande från socialnämnden.

43 § Sådan talan i tvister om efternamn som får föras i särskild rättegång väcks vid domstolen i den ort där den mot vilken talan förs skall svara i tvistemål i allmänhet. Finns det inte någon sådan behörig domstol får talan väckas vid Stockholms tingsrätt.

Talan som avses i 17 § får inte väckas senare än fem år efter det att patent- och registreringsverkets beslut med anledning av en ansökan har vunnit laga kraft. Detsamma gäller talan enligt 18 § mot någon som genom anmälan till pastorsämbetet har förvärvat ett efternamn som någon annan har erhållit efter ansökan hos patent- och registreringsverket.

Särskilda bestämmelser

44 § För den som är under 18 år görs anmälan eller ansökan i mål eller ärenden enligt denna lag av barnets vårdnadshavare. Har barnet fyllt 12 år får sådan anmälan eller ansökan göras utan barnets samtycke endast om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av psykisk sjukdom, hämrad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag eller på grund av något annat liknande förhållande.

45 § Samtycke till namnbyte som avses i denna lag skall lämnas skriftligen. Har i ett ärende som avses i 5 eller 7 § samtycke lämnats hos domstolen, behövs inte nytt samtycke när anmälan görs till pastorsämbetet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983, då namnlagen (1963:521) skall upphöra att gälla. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelser i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

2. Om inte annat sägs i det följande, tillämpas den nya lagen även i fall då anmälan eller ansökan har gjorts före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats.

3. Förnamn och släktnamn som har förvärvats enligt den gamla lagen anses som förnamn respektive efternamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall. Tilläggsnamn som avses i den gamla lagen anses som mellannamn enligt den nya lagen.

4. Om en kvinna, som enligt bestämmelser före den gamla lagen bär sitt eget och en makes efternamn i förening, ingår nytt äktenskap, anses namnen vid tillämpning av den nya lagen som ett efternamn vilket har förvärvats på

grund av ett tidigare äktenskap.

5. Bestämmelsen i 12 § 7 tillämpas inte i fall då en ansökan har kommit in till patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande.

6. I fråga om verkan av dom, genom vilken fastställs att en man inte är far till ett barn, tillämpas den gamla lagen i fall då dom i första instans har meddelats före den nya lagens ikraftträdande.

7. Bestämmelsen i 44 § om samtycke av barn över 12 år tillämpas inte i fall då en anmälan eller ansökan har gjorts före den nya lagens ikraftträdande.

Skatteutskottets yttrande**1981/82:7 y****över en motion om namnlagen (prop. 1981/82:156)***Till lagutskottet*

Lagutskottet har begärt yttrande från skatteutskottet över den med anledning av proposition 1981/82:156 om ny namnlag väckta motionen 1981/82:2413 av Bengt Kindbom (c) och Britta Hammarbacken (c). Med anledning därav får skatteutskottet anföra följande.

Den som har flera förnamn och som vill ändra ordningsföljden mellan namnen så att tilltalsnamnet kommer först måste f. n. ansöka om detta hos patentverket. Avgiften härför är 250 kr. I propositionen föreslås att ordningsföljden i fortsättningen skall kunna ändras kostnadsfritt genom en anmälan till pastorsämbetet. Den som efter en ändring vill börja använda ett annat förnamn som tilltalsnamn skall på nytt kunna ändra ordningsföljden enligt den föreslagna bestämmelsen (28 § namnlagen). Bakgrunden till förslaget är bl. a. att tilltalsnamnet inte markeras särskilt i folkbokföringen och att det första namnet därför framstår som tilltalsnamn. I propositionen anförs också att utrymmet i länsstyrelsernas dataregister är begränsat – högst 36 tecken sammanlagt för för- och efternamn, inräknat skiljetecken och mellanrum mellan namnen – vilket medför att tilltalsnamnet i vissa fall kan komma att försvinna helt eller förkortas då det ligger sist bland förnamnen.

I motionen yrkas avslag på förslaget att namnföljden skall kunna ändras genom anmälan till pastorsämbetet. Motionärerna anser att de angivna problemen i stället bör lösas antingen så att man i dataregister markerar vilket namn som är tilltalsnamn eller så att utrymmet i dataregistren ökas så att samtliga förnamn får plats.

Utskottet instämmer helt i motionärernas uppfattning att den enskilde inte på grund av olämpliga datatekniska lösningar bör tvingas att kasta om ordningsföljden bland sina förnamn för att få med tilltalsnamnet på olika handlingar och i adresser. Frågan bör enligt utskottets uppfattning lämpligen lösas genom en markering av tilltalsnamnet om detta namn inte står först. Utskottet återkommer strax till denna fråga. Att tillskapa ett så stort utrymme i länsstyrelsernas dataregister att samtliga förnamn med hjälp av dessa register alltid skall kunna återges i oförkortad form löser däremot inte det problem som tas upp i motionen. Det bör också framhållas att en sådan ordning skulle stöta på stora praktiska svårigheter. Enligt utskottets uppfattning bör det under vissa förutsättningar kunna accepteras att en del av förnamnen förkortas om utrymmet inte räcker till. Att man i praktiken i undantagsfall har förkortat tilltalsnamnet sammanhänger helt med att

folkbokföringsmyndigheterna f. n. saknar kännedom om vilket av förnamnen som är tilltalsnamn. Det bör framhållas att olämpliga förkortningar redan enligt gällande regler kan rättas efter framställning i det enskilda fallet.

Riksskatteverket har i sitt yttrande över namnlagsutredningens förslag (SOU 1979:25) konstaterat att det finns behov av att i folkbokföringen utmärka tilltalsnamnet om detta inte står först. Enligt vad utskottet inhämtat från riksskatteverket är detta tekniskt möjligt. För att rutinerna i detta hänseende skall kunna ändras fordras bl. a. att allmänheten informeras och i förekommande fall lämnar erforderliga uppgifter om tilltalsnamnet, eftersom folkbokföringsmyndigheterna f. n. inte har kännedom om detta. Inom verket överväger man därför att lösa frågan i samband med ikraftträdandet av den nya namnlagen och den information som då kommer att lämnas om de nya reglerna. En sådan ändring av rutinerna kan genomföras i administrativ ordning utan särskild föreskrift i lagen.

Mot denna bakgrund förutsätter utskottet att riksskatteverket utan särskild framställan från riksdagens sida snarast föranstaltar om erforderlig markering av tilltalsnamnet i folkbokföringsregistren. Syftet med motionen torde därmed vara tillgodosett.

Att tilltalsnamnet skall kunna markeras särskilt bör enligt utskottets mening inte hindra att namnet i stället omlaceras om den enskilde önskar detta. Ett sådant önskemål kan stödja sig på beaktansvärda skäl. Förslaget i propositionen innebär en betydande förenkling av sådana ärenden. Propositionen bör enligt utskottets mening godtas i denna del.

Med det anförda avstyrker utskottet motionen.

Stockholm den 29 april 1982

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wörnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Wilhelm Gustafsson (fp), Rune Carlstein (s), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Tage Sundkvist (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Bo Forslund (s), Olle Grahn (fp), Egon Jacobsson (s), Anita Johansson (s) och Kerstin Andersson i Hjärtum (c).

Av utskottet framlagda förslag till ändringar i regeringens lagförslag

Regeringens förslag

Utskottets förslag

Efternamn**Efternamn***Förvärv av efternamn vid födelsen**Förvärv av efternamn vid födelsen*

1 §

Barn till föräldrar med gemensamt efternamn förvärvar vid födelsen det namnet.

Har föräldrarna olika efternamn när barnet föds och har de tidigare ett eller flera gemensamma barn som står under deras vårdnad, förvärvar barnet vid födelsen det efternamn som det senast födda syskonet bär.

Har föräldrarna olika efternamn när barnet föds, förvärvar barnet det av föräldrarnas efternamn som anmäls till pastorsämbetet inom sex månader efter födelsen. Görs inte en sådan anmälan, anses barnet vid födelsen ha förvärvat moderns efternamn. Detsamma gäller om faderskapet inte är fastställt inom sex månader efter födelsen.

Har föräldrarna olika efternamn när barnet föds och är andra stycket inte tillämpligt, anses barnet vid födelsen ha förvärvat det av föräldrarnas efternamn som anmäls till pastorsämbetet inom tre månader efter födelsen. Anmälan kan i stället avse ett namn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift. Görs inte någon anmälan i fall som nu har sagts, anses barnet vid födelsen ha förvärvat moderns efternamn.

Anmälan som avses i andra stycket kan i stället för ett namn som någon av föräldrarna bär avse ett namn som någon av dem senast har burit som ogift.

Fastställs inte faderskapet inom tre månader efter födelsen, anses barnet vid födelsen ha förvärvat moderns efternamn.

*Förvärv av efternamn vid adoption**Förvärv av efternamn vid adoption*

2 §

Den som adopteras av makar med gemensamt efternamn förvärvar genom adoptionen det namnet. Har adoptivföräldrarna olika efternamn, förvärvar barnet genom adoptionen det av adoptivföräldrarnas efternamn som dessa anmäler i adoptionsärendet eller, om något namn inte har anmälts, adoptivmoderns efternamn.

Den som adopteras av makar med gemensamt efternamn förvärvar genom adoptionen det namnet.

Regeringens förslag

Den som adopteras av en ensam förvärvare genom adoptionen det efternamn som denne bär. Om en make adopterar den andra makens barn, medför det dock inte någon ändring av barnets efternamn.

Den som adopteras kan genom adoptionen i stället förvärva ett efternamn som en adoptivförälder senast har burit som ogift, om den eller de som adopterar anmäler detta namn i adoptionsärendet.

2 § andra och tredje styckena

Den som adopteras av en ensam förvärvare genom adoptionen det efternamn som denne bär. Om en make adopterar den andra makens barn, medför det dock inte någon ändring av barnets efternamn.

Den som adopteras kan genom adoptionen i stället förvärva ett efternamn som en adoptivförälder senast har burit som ogift, om den eller de som adopterar anmäler detta namn i adoptionsärendet.

Den som adopteras av en ensam förvärvare genom adoptionen det efternamn som denne bär. Om en make adopterar den andra makens barn, medför det dock inte någon ändring av barnets efternamn.

3 §

Domstolen kan i adoptionsärendet besluta att den som adopteras skall behålla det efternamn som han eller hon hade före adoptionen.

Byte till förälders efternamn

4 §

Den som vill byta ett efternamn som har förvärvats enligt 1 § till ett annat efternamn som bärs av någon av föräldrarna kan göra detta genom anmälan till pastorsämbetet. Har föräldern förvärvat sitt namn enligt 8 § genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till namnbytet.

Utskottets förslag

Har adoptivföräldrarna olika efternamn och har de tidigare ett eller flera gemensamma barn som står under deras vårdnad, förvärvare adoptivbarnet genom adoptionen det efternamn som adoptivföräldrarnas senast födda barn bär.

Har adoptivföräldrarna olika efternamn och är andra stycket inte tillämpligt, förvärvare adoptivbarnet genom adoptionen det av adoptivföräldrarnas efternamn som dessa anmäler i adoptionsärendet. Anmälan kan i stället avse ett namn som någon av adoptivföräldrarna senast har burit som ogift. Görs inte någon anmälan i fall som nu har sagts, förvärvare adoptivbarnet genom adoptionen adoptivmoderns efternamn.

3 §

Den som adopteras av en ensam förvärvare genom adoptionen det efternamn som denne bär. I stället för detta namn kan den som adopteras genom adoptionen förvärva ett efternamn som adoptivföräldern senast har burit som ogift, om denne anmäler detta namn i adoptionsärendet. Om en make adopterar den andra makens barn, medför det dock inte någon ändring av barnets efternamn.

4 §

Domstolen kan i adoptionsärendet besluta att den som adopteras skall behålla det efternamn som han eller hon hade före adoptionen.

Byte till förälders efternamn, m. m.

5 §

Den som vill byta ett efternamn som har förvärvats enligt 1 § till ett annat efternamn som bärs av någon av föräldrarna kan göra detta genom anmälan till pastorsämbetet. Har föräldern förvärvat sitt namn enligt 9 eller 10 § genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till namnbytet.

Regeringens förslag

Genom anmälan till pastorsämbetet kan byte även ske till ett efternamn som någon av föräldrarna senast har burit som ogift.

Den som har bytt efternamn enligt första eller andra stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta till ett annat namn som anges i något av dessa stycken.

5 §

Om ett barn under 18 år bär någon av föräldrarnas namn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

6 §

Bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas också då den som har adopterats vill byta ett efternamn som har förvärvats enligt 2 § till ett annat efternamn som bärs av någon av adoptivföräldrarna eller som någon av dem senast har burit som ogift. Detsamma gäller om den som har adopterats har behållit sitt efternamn från tiden före adoptionen och vill byta det till ett efternamn som nyss har angetts.

Byte till fosterförälders efternamn

7 §

Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de *som bär namnet* har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till ett efternamn som han eller hon har burit tidigare.

Utskottets förslag

Den som har bytt efternamn enligt första eller andra stycket *och som vid namnbytet var under 18 år* kan genom anmälan till pastorsämbetet byta till ett annat namn som anges i något av dessa stycken.

6 §

Om ett barn under 18 år bär någon av föräldrarnas namn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn enligt 5 § att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

7 §

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ tillämpas också då den som har adopterats vill byta ett efternamn som har förvärvats enligt 2 eller 3 § till ett annat efternamn som bärs av någon av adoptivföräldrarna eller som någon av dem senast har burit som ogift. Detsamma gäller om den som har adopterats har behållit sitt efternamn från tiden före adoptionen och vill byta det till ett efternamn som nyss har angetts.

8 §

Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, kan genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet eller till ett namn som bärs av någon av dem, om den eller de *vars namn avses* har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Regeringens förslag

Byte till makes efternamn

8 §

Vill makar ha samma efternamn, kan en av dem med den andres samtycke genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till den andra makens efternamn. Görs en sådan anmälan före eller i samband med vigseln, förvärvas namnet vid vigseln.

Görs inte en anmälan om namnbyte enligt första stycket, behåller vardera maken sitt efternamn.

9 §

En make som under äktenskapet har bytt efternamn efter ansökan enligt 10 § kan inte därefter byta till den andra makens efternamn enligt 8 § första stycket. Byte enligt den bestämmelsen kan inte heller avse ett namn som den andra maken har förvärvat genom ett tidigare äktenskap.

Den som har bytt efternamn enligt 8 § första stycket kan genom anmälan till pastorsämbetet byta tillbaka till det efternamn som han eller hon senast har burit som ogift.

Utskottets förslag

Byte till makes efternamn

9 §

De som ingår äktenskap kan välja antingen att ha den enes efternamn som gemensamt efternamn eller att behålla var och en sitt efternamn från tiden närmast före äktenskapet.

De som ingår äktenskap skall anmäla sitt val av efternamn till pastorsämbetet senast i samband med vigseln. Har de valt att ha den enes efternamn som gemensamt efternamn förvärvar den andre det namnet vid vigseln.

Efternamn får antas som gemensamt efternamn endast om den vars namn avses lämnar sitt samtycke och namnet inte har förvärvats genom ett tidigare äktenskap.

10 §

En make som vid äktenskapets ingående har behållit sitt efternamn kan med den andra makens samtycke senare under äktenskapet genom anmälan till pastorsämbetet byta sitt efternamn till den andra makens efternamn.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket eller enligt 9 § kan under eller efter äktenskapet genom anmälan till pastorsämbetet byta till det efternamn som han eller hon senast har burit som ogift.

Byte under äktenskapet till en makes efternamn får inte avse ett efternamn som den maken har förvärvat genom ett tidigare äktenskap eller ett efternamn som maken under äktenskapet har bytt till enligt andra stycket eller enligt 5 eller 7 §. En make som under äktenskapet har bytt efternamn kan inte därefter byta till den andra makens efternamn.

Regeringens förslag

Utskottets förslag

Byte till andra efternamn

Byte till andra efternamn

10 §

Den som vill byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett efternamn som inte kan förvärvas enligt 1–9 §§ kan göra ansökan om tillstånd till bytet hos patent- och registreringsverket. Den som en gång har bytt efternamn efter en sådan ansökan får på nytt byta efternamn på detta sätt endast om det finns särskilda skäl.

11 §

Den som vill byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett efternamn som inte kan förvärvas enligt 1–10 §§ kan göra ansökan om tillstånd till bytet hos patent- och registreringsverket. Den som en gång har bytt efternamn efter en sådan ansökan får på nytt byta efternamn på detta sätt endast om det finns särskilda skäl.

Avser ansökningen ett barn under 18 år. kan patent- och registreringsverket som villkor för namnbytet uppställa att domstol har funnit att detta är förenligt med barnets bästa.

Med byte av efternamn enligt denna paragraf jämställs ändring av efternamns stavning.

11 §

12 §

Som nybildat efternamn får inte godkännas

1. namn som till bildning, uttal eller stavning har en sådan språklig form att det inte är lämpligt som efternamn här i landet,

2. namn som är i bruk som förnamn, om det inte finns särskilda skäl att namnet ändå skall få bäras som ett nybildat efternamn,

3. dubbelnamn,

4. namn som kan uppfattas som en benämning på järnvägsstationer, postkontor eller liknande och därför kan medföra olägenhet eller i övrigt kan vilseleda allmänheten,

5. namn som kan väcka anstöt, eller

6. namn som kan antas leda till obehag för den som bär det.

12 §

13 §

Som efternamn, vare sig det är nybildat eller ej, får inte godkännas namn som lätt kan förväxlas med

1. ett efternamn som någon annan enligt lag bär eller har rätt att bära,

2. ett allmänt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt,

3. ett allmänt känt utländskt efternamn,

4. någon annans konstnärsnamn eller ett likartat namn som är allmänt känt,

5. en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller någon liknande sammanslutning,

6. någon annans här i riket skyddade firma eller varumärke eller ett annat kännetecken som har inarbetats för någon annan i en näringsverksamhet här i riket, eller

7. en titel på någon annans skyddade litterära eller konstnärliga verk, om titeln är egenartad, eller ett särskilt skapat namn som förekommer i ett sådant verk och vars utnyttjande skulle innebära en kränkning av någon annans upphovsrätt till verket.

Har någon efter ansökan förvärvat ett nybildat efternamn, utgör vad som sägs i första stycket 1 inte hinder för föräldrar, syskon eller syskon-

Regeringens förslag

barn att med förvärvarens samtycke erhålla det namnet efter ansökan hos patent- och registreringsverket. Har det förra förvärvet gjorts av flera, fordras samtycke av dem alla.

13 §

Utan hinder av 11 eller 12 § kan byte till ett efternamn ske, om det finns synnerliga skäl.

För att byte skall kunna ske till ett efternamn, som sökanden har burit tidigare utan att ha förlorat det enligt 15–18 §§, är det dock tillräckligt om det finns särskilda skäl.

Ändring av efternamns genusform

14 §

Ändring av ett utländskt efternamns genusform anses inte som byte till annat efternamn. Sådan ändring sker genom anmälan till pastorsämbetet.

Förlust av efternamn

15 §

Fastställs det att en man inte är far till ett barn som på grund av faderskapet har förvärvat mannens efternamn eller ett efternamn som mannen har burit, förlorar barnet det efternamnet. I stället förvärvar barnet moderns efternamn vid tiden för barnets födelse. Barnet anses då ha förvärvat det namnet enligt 1 §.

Finns det synnerliga skäl, får domstol tillåta att barnet behåller sitt efternamn. Sådant tillstånd meddelas, om frågan angående faderskapet prövas av domstol, i samband med domen. I annat fall prövas namnfrågan efter särskild ansökan, som skall ha kommit in till domstolen inom en månad efter fastställelsen.

16 §

Har någon genom anmälan till pastorsämbetet förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till och är det inte fråga om fall som avses i 15 §, skall domstol på talan av den vars namn sålunda har förvärvats besluta att namnet förloras, om inte synnerliga skäl talar för att namnet får behållas. Den som på detta sätt förlorar sitt namn återfår det efternamn han eller hon hade före anmälningen.

Utskottets förslag

14 §

Utan hinder av 12 eller 13 § kan, om det finns särskilda skäl, byte ske till ett efternamn som är bildat av faders eller moders förnamn med tillägg av ändelsen son eller dotter eller till ett efternamn som sökanden har burit tidigare utan att ha förlorat det enligt 16–19 §§.

I övrigt kan byte till ett efternamn ske utan hinder av 12 eller 13 § endast om det finns synnerliga skäl.

Ändring av efternamns genusform

15 §

Förlust av efternamn

16 §

Har någon genom anmälan till pastorsämbetet förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till och är det inte fråga om fall som avses i 16 §, skall domstol på talan av den vars namn sålunda har förvärvats besluta att namnet förloras, om inte synnerliga skäl talar för att namnet får behållas. Den som på detta sätt förlorar sitt namn återfår det efternamn han eller hon hade före anmälningen.

Regeringens förslag

17 §

Har någon efter ansökan hos patent- och registreringsverket bytt till ett efternamn som han eller hon inte har burit tidigare och uppstår olägenhet för någon annan till följd av sådan risk för förväxling som anges i 12 § första stycket, skall domstol på talan av den andre besluta att den som har erhållit namnet förlorar detta, om inte synnerliga skäl talar för att han eller hon får behålla det. Den som på detta sätt förlorar sitt namn återfår det efternamn han eller hon hade före ansökningen.

18 §

Förlorar någon sitt efternamn enligt 15–17 §§ skall domstolen, om talan förs om detta, besluta att också den som genom denne har förvärvat eller i övrigt har rätt att bära namnet förlorar namnet eller rätten att bära det, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Detsamma gäller om någon som borde ha förlorat sitt efternamn enligt 15–17 §§ har avlidit.

Förlorar någon sitt efternamn enligt första stycket, skall domstolen med tillämpning av 1–9 §§ fastställa det namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Särskilt skydd för egenartade efternamn

19 §

Har någon förvärvat ett egenartat efternamn, får ett namn som lätt kan förväxlas med detta användas av någon annan endast om han eller hon enligt denna lag kan åberopa rätt till namnet eller om han eller hon eller släkten av ålder eller annars enligt ortens sed har burit det som tillnamn.

Ingen får obehörigen, till nackdel för den som har förvärvat ett egenartat efternamn, i näringsverksamhet använda en firma, ett varumärke eller ett annat kännetecken som lätt kan förväxlas med namnet. Med firma likställs beteckning för stiftelse, ideell förening eller därmed jämförlig sammanslutning.

Ett efternamn skall anses som egenartat, om det är ägnat att utmärka tillhörigheten till en viss släkt.

Utskottets förslag

18 §

Har någon efter ansökan hos patent- och registreringsverket bytt till ett efternamn som han eller hon inte har burit tidigare och uppstår olägenhet för någon annan till följd av sådan risk för förväxling som anges i 13 § första stycket, skall domstol på talan av den andre besluta att den som har erhållit namnet förlorar detta, om inte synnerliga skäl talar för att han eller hon får behålla det. Den som på detta sätt förlorar sitt namn återfår det efternamn han eller hon hade före ansökningen.

19 §

Förlorar någon sitt efternamn enligt 16–18 §§ skall domstolen, om talan förs om detta, besluta att också den som genom denne har förvärvat eller i övrigt har rätt att bära namnet förlorar namnet eller rätten att bära det, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Detsamma gäller om någon som borde ha förlorat sitt efternamn enligt 16–18 §§ har avlidit.

Förlorar någon sitt efternamn enligt första stycket, skall domstolen med tillämpning av 1–10 §§ fastställa det namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Särskilt skydd för egenartade efternamn

20 §

Regeringens förslag

20 §

Har ett konstnärnamn eller ett liknande namn blivit allmänt känt och har någon annan en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket konstnärnamnet lätt kan förväxlas, måste den andre inom rimlig tid inskrida mot användandet. Annars får konstnärnamnet användas utan hinder av vad som föreskrivs i 19 §.

Första stycket tillämpas även i fall då ett kännetecken av det slag som anges i 19 § andra stycket har inarbetats och någon annan har en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket kännetecknet lätt kan förväxlas.

I de fall som avses i första eller andra stycket kan domstol efter vad som är skäligt föreskriva att konstnärnamnet eller kännetecknet får användas endast på ett särskilt sätt.

21 §

Talan om fastställelse huruvida en rätt till ett egenartat efternamn består eller ej eller huruvida ett förfarande utgör intrång i en sådan rätt eller ej får prövas av domstol, när det råder ovisshet om förhållandet och ovissheten är till nackdel för den som har väckt talan.

22 §

Den som gör intrång i någon annans rätt till ett egenartat efternamn är skyldig att ersätta den andres skada, om han eller hon har insett eller borde ha insett att förfarandet var till nackdel för denne. Vid bedömande om och i vad mån skada har uppstått skall hänsyn tas även till lidande och övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Mellannamn

23 §

En make som har förvärvat den andra makens efternamn får *närmast framför efternamnet* bära ett tidigare efternamn som mellannamn.

Har makar olika efternamn får en av dem, med den andres samtycke, *närmast framför sitt efternamn* bära den andres efternamn som mellannamn, om inte detta har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap. Rätten för en make att

Utskottets förslag

21 §

Har ett konstnärnamn eller ett liknande namn blivit allmänt känt och har någon annan en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket konstnärnamnet lätt kan förväxlas, måste den andre inom rimlig tid inskrida mot användandet. Annars får konstnärnamnet användas utan hinder av vad som föreskrivs i 20 §.

Första stycket tillämpas även i fall då ett kännetecken av det slag som anges i 20 § andra stycket har inarbetats och någon annan har en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket kännetecknet lätt kan förväxlas.

22 §

Talan om fastställelse huruvida en rätt till ett egenartat efternamn består eller ej eller huruvida ett förfarande utgör intrång i en sådan rätt eller ej får prövas av domstol, när det råder ovisshet om förhållandet och ovissheten är till nackdel för den som har väckt talan.

23 §

Den som gör intrång i någon annans rätt till ett egenartat efternamn är skyldig att ersätta den andres skada, om han eller hon har insett eller borde ha insett att förfarandet var till nackdel för denne. Vid bedömande om och i vad mån skada har uppstått skall hänsyn tas även till lidande och övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Mellannamn

24 §

En make som har förvärvat den andra makens efternamn får bära ett tidigare efternamn som mellannamn.

Har makar olika efternamn får en av dem, med den andres samtycke, bära den andres efternamn som mellannamn, om inte detta har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap. Rätten för en make att med den andra makens samtycke börja bära dennes efternamn som

Regeringens förslag

med den andra makens samtycke börja bära dennes efternamn som mellannamn gäller även sedan äktenskapet har upplösts. En efterlevande make får utan samtycke börja bära ett sådant mellannamn.

24 §

Den som har adopterats och förvärvat ett efternamn som bärs av adoptivföräldern eller av adoptivföräldrarna eller en av dem får närmast framför detta som mellannamn bära sitt efternamn från tiden före adoptionen.

Om den som adopterats har behållit sitt tidigare efternamn, får han eller hon närmast framför detta som mellannamn bära ett efternamn som bärs av adoptivföräldern eller av adoptivföräldrarna eller en av dem. Om en adoptivförälder förvärvat ett nytt efternamn genom äktenskap med någon annan än den andra adoptivföräldern, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till att den som har adopterats bär detta namn som mellannamn.

Utskottets förslag

mellannamn gäller även sedan äktenskapet har upplösts. En efterlevande make får utan samtycke börja bära ett sådant mellannamn.

25 §

Har barn förvärvat ett efternamn som bärs av enbart den ena av föräldrarna får barnet bära den andra förälderns efternamn som mellannamn.

Om en förälder förvärvat ett nytt efternamn genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern krävs att maken i detta äktenskap samtycker till att barnet bär detta namn som mellannamn.

26 §

Den som har adopterats av makar med gemensamt efternamn och som har förvärvat det namnet får som mellannamn bära sitt efternamn från tiden före adoptionen. Har adoptivföräldrarna olika efternamn och har adoptivbarnet förvärvat ett efternamn som en av dem bär, får adoptivbarnet som mellannamn bära den andra adoptivförälderns efternamn eller sitt efternamn från tiden före adoptionen.

Om den som adopterats har behållit sitt tidigare efternamn, får han eller hon som mellannamn bära ett efternamn som bärs av adoptivföräldrarna eller en av dem.

Om en adoptivförälder förvärvat ett nytt efternamn genom äktenskap med någon annan än den and-

Regeringens förslag

Utskottets förslag

ra adoptivföräldern, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till att den som har adopterats bär detta namn som mellannamn.

27 §

Den som har adopterats av en person ensam och som har förvärvat adoptivföräldrarnas efternamn får som mellannamn bära sitt namn från tiden före adoptionen.

Om den som adopterats har behållit sitt tidigare efternamn, får han eller hon som mellannamn bära adoptivföräldrarnas efternamn.

Om adoptivföräldern förvärvar ett nytt efternamn genom äktenskap, krävs att maken i detta äktenskap samtycker till att den som har adopterats bär detta namn som mellannamn.

28 §

Har ett barn under 18 år för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem tagits emot av några andra än barnets föräldrar och har barnet bytt sitt efternamn till ett efternamn som härs av enbart den ena av dem som har tagit emot barnet, får barnet med samtycke av den andre av dem som har tagit emot barnet bära dennes efternamn som mellannamn.

25 §

Bestämmelserna i 23 och 24 §§ medför inte rätt att samtidigt bära mer än ett mellannamn.

29 §

Bestämmelserna i 24–28 §§ medför inte rätt att samtidigt bära mer än ett mellannamn. Mellannamnet skall alltid bäras närmast framför efternamnet.

Den som vill bära ett mellannamn skall anmäla detta namn till pastorsämbetet. Vill han eller hon inte längre bära mellannamnet skall anmälan härom göras till pastorsämbetet.

Förnamn m. m.

Förnamn m. m.

26 §

Varje barn skall ges ett eller flera förnamn, som inom sex månader från födelsen skall anmälas till pastorsämbetet.

30 §

Varje barn skall ges ett eller flera förnamn, som inom tre månader från födelsen skall anmälas till pastorsämbetet.

Regeringens förslag

27 §

Den som har förvärvat ett eller flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett eller flera förnamn. I samband med detta får ett eller flera förnamn strykas. Sådan anmälan får göras endast en gång.

28 §

Ändring av ordningsföljden mellan två eller flera förnamn, så att tilltalsnamnet kommer först, kan göras genom anmälan till pastorsämbetet. Genom en sådan anmälan får även stavningen ändras, om inte namnets uttal ändras genom detta.

29 §

Tillägg, ändring eller strykning av förnamn kan i andra fall än som avses i 26–28 §§ ske efter ansökan hos patent- och registreringsverket, om det finns särskilda skäl.

30 §

Som förnamn får inte godkännas namn som kan väcka anstöt eller kan antas leda till obehag för den som skall bära det eller namn som av någon annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Förnamn som anmäls till pastorsämbetet enligt 26 eller 27 § förvärvas genom anmälningen, om det inte finns något hinder enligt första stycket mot att namnet godkänns.

31 §

Den som invid ett förnamn vill bära ett gårdsnamn, som han eller hon har anknytning till genom släktskap eller äktenskap och som enligt gammal sedvänja är i bruk som tillnamn, kan anmäla gårdsnamnet till pastorsämbetet. Vill han eller hon inte längre använda gårdsnamnet, kan anmälan härom göras till pastorsämbetet.

Utskottets förslag

31 §

Den som enligt 30 § har förvärvat ett enda förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett förnamn.

Den som enligt 30 § har förvärvat flera förnamn kan genom anmälan till pastorsämbetet antingen byta ut ett av förnamnen mot ett nytt förnamn eller enbart lägga till ett förnamn eller stryka ett förnamn. Sådan anmälan får göras endast en gång.

32 §

33 §

Tillägg, ändring eller strykning av förnamn kan i andra fall än som avses i 30–32 §§ ske efter ansökan hos patent- och registreringsverket, om det finns särskilda skäl.

34 §

Förnamn som anmäls till pastorsämbetet enligt 30 eller 31 § förvärvas genom anmälningen, om det inte finns något hinder enligt första stycket mot att namnet godkänns.

35 §

*Regeringens förslag**Utskottets förslag***Förfarandet i mål och ärenden enligt denna lag****Förfarandet i mål och ärenden enligt denna lag***Anmälan till pastorsämbetet**Anmälan till pastorsämbetet*

32 §

36 §

Anmälan till pastorsämbetet görs i den församling där den som anmälningen avser är kyrkobokförd. Är denne inte kyrkobokförd i Sverige, görs anmälningen i den församling där han eller hon vistas eller senast har varit kyrkobokförd. I övriga fall få anmälningen göras till riksskatteverket.

Anmälningen till pastorsämbetet eller riksskatteverket skall göras skriftligen.

Som anmälan till pastorsämbetet anses anmälan som vid vigsel görs om efternamn till vigselförrättaren och vid dop inom svenska kyrkan görs om förnamn till dopförrättaren.

33 §

37 §

Beslut av pastorsämbetet får överklagas till domkapitlet genom besvär. Domkapitlets beslut får överklagas till kammarrätten genom besvär.

34 §

38 §

Beslut av riksskatteverket får överklagas till kammarrätten genom besvär.

*Ansökan hos patent- och registreringsverket**Ansökan hos patent- och registreringsverket*

35 §

39 §

Ansökningar hos patent- och registreringsverket skall göras skriftligen. De skall innehålla uppgift om sökandens postadress och om skälen för ansökningen. Till ansökningen skall fogas ett personbevis. Till ansökan om förnamn för den som är född här i landet skall också fogas utdrag ur födelse- och dopboken.

Sökanden skall betala ansökningsavgift. Regeringen bestämmer avgiftens storlek.

36 §

40 §

Har sökanden inte iakttagit vad som är föreskrivet om en ansökan eller finner patent- och registreringsverket annars att det föreligger hinder för att bifalla ansökningen, skall verket förelägga sökanden att yttra sig eller göra rättelse samt erinra att ansökningen annars kan avskrivas.

Finner verket även efter det att sökanden har yttrat sig att ansökningen inte kan bifallas, skall ansökningen avslås, om det inte finns anledning att förelägga sökanden på nytt.

Föreläggande enligt denna paragraf skall delges sökanden.

37 §

41 §

Är i fall som avses i 10 § ansökningshandlingarna fullständiga och

Är i fall som avses i 11 § ansökningshandlingarna fullständiga och

Regeringens förslag

finns det inte något hinder för bifall till ansökningen, skall ansökningen kungöras av patent- och registreringsverket i Post- och Inrikes Tidningar, om verket inte finner att ett sådant kungörande skulle sakna betydelse.

När kungörande har skett skall den som vill framställa någon invändning mot ansökningen göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Sedan denna tid har gått ut, skall verket avgöra ärendet.

38 §

Ett slutligt beslut av patent- och registreringsverket får överklagas av sökanden, om beslutet har gått emot honom eller henne. Beslut, som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts, får överklagas av den som har gjort invändningen. Återkallar denne sin talan får invändningen ändå prövas, om det finns särskilda skäl.

Beslut som avses i första stycket får överklagas till patentbesvärsträtten geom besvär.

39 §

Ett slutligt beslut av patentbesvärsträtten får överklagas till regeringsrätten genom besvär. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om besvär över kammarrättens beslut. Patentbesvärsträttens beslut skall innehålla uppgift om att särskilt tillstånd krävs för prövning av besvär till regeringsrätten och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

40 §

Har en ansökan om namn bifallits, skall patent- och registreringsverket utfärda namnbevis till sökanden sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Förfarandet inför domstol

41 §

En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 5, 7 eller 10 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen skall även inhämta yttrande från socialnämnden.

42 §

Särskild ansökan enligt 15 § andra stycket prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet eller, om barnet inte står

Utskottets förslag

finns det inte något hinder för bifall till ansökningen, skall ansökningen kungöras av patent- och registreringsverket i Post- och Inrikes Tidningar, om verket inte finner att ett sådant kungörande skulle sakna betydelse.

42 §

Ett slutligt beslut av patent- och registreringsverket får överklagas av sökanden, om beslutet har gått emot honom eller henne. Beslut, som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts, får överklagas av den som har gjort invändningen. Återkallar denne sin talan får invändningen ändå prövas, om det finns särskilda skäl.

43 §

Ett slutligt beslut av patentbesvärsträtten får överklagas till regeringsrätten genom besvär. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om besvär över kammarrättens beslut. Patentbesvärsträttens beslut skall innehålla uppgift om att särskilt tillstånd krävs för prövning av besvär till regeringsrätten och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

44 §

Har en ansökan om namn bifallits, skall patent- och registreringsverket utfärda namnbevis till sökanden sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Förfarandet inför domstol

45 §

En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 6, 8 eller 11 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen skall även inhämta yttrande från socialnämnden.

46 §

Särskild ansökan enligt 16 § andra stycket prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet eller, om barnet inte står

Regeringens förslag

under någons vårdnad, av domstolen i den ort där barnet har sitt hemvist. Finns det inte någon sådan behörig domstol prövas ansökningen av Stockholms tingsrätt.

I ärenden enligt första stycket skall domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet avses få. Är barnet under 18 år skall domstolen även höra modern, om hon inte är vårdnadshavare, samt inhämta yttrande från socialnämnden.

43 §

Sådan talan i tvister om efternamn som får föras i särskild rättegång väcks vid domstolen i den ort där den mot vilken talan förs skall svara i tvistemål i allmänhet. Finns det inte någon sådan behörig domstol får talan väckas vid Stockholms tingsrätt.

Talan som avses i 17§ får inte väckas senare än fem år efter det att patent- och registreringsverkets beslut med anledning av en ansökan har vunnit laga kraft. Detsamma gäller talan enligt 18§ mot någon som genom anmälan till pastorsämbetet har förvärvat ett efternamn som någon annan har erhållit efter ansökan hos patent- och registreringsverket.

Särskilda bestämmelser

44 §

För den som är under 18 år görs anmälan eller ansökan i mål eller ärenden enligt denna lag av barnets vårdnadshavare. Har barnet fyllt 12 år får sådan anmälan eller ansökan göras utan barnets samtycke endast om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag eller på grund av något annat liknande förhållande.

45 §

Samtycke till namnbyte som avses i denna lag skall lämnas skriftligen. Har i ett ärende som avses i 5 eller 7§ samtycke lämnats hos domstolen, behövs inte nytt samtycke när anmälan görs till pastorsämbetet.

Utskottets förslag

under någons vårdnad, av domstolen i den ort där barnet har sitt hemvist. Finns det inte någon sådan behörig domstol prövas ansökningen av Stockholms tingsrätt.

47 §

Talan som avses i 18§ får inte väckas senare än fem år efter det att patent- och registreringsverkets beslut med anledning av en ansökan har vunnit laga kraft. Detsamma gäller talan enligt 19§ mot någon som genom anmälan till pastorsämbetet har förvärvat ett efternamn som någon annan har erhållit efter ansökan hos patent- och registreringsverket.

Särskilda bestämmelser

48 §

49 §

Samtycke som avses i denna lag skall lämnas skriftligen. Har i ett ärende som avses i 6 eller 8§ samtycke lämnats hos domstolen, behövs inte nytt samtycke när anmälan görs till pastorsämbetet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983, då namnlagen (1963: 521) skall upphöra att gälla. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelse i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

2. Om inte annat sägs i det följande, tillämpas den nya lagen även i fall då anmälan eller ansökan har gjorts före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats.

3. Förnamn och släktnamn som har förvärvats enligt den gamla lagen anses som förnamn respektive efternamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall. Tilläggsnamn som avses i den gamla lagen anses som mellannamn enligt den nya lagen.

4. Om en kvinna, som enligt bestämmelser före den gamla lagen bär sitt eget och en makes efternamn i förening, ingår nytt äktenskap, anses namnen vid tillämpning av den nya lagen som ett efternamn vilket har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap.

5. Bestämmelsen i 12 § 7 tillämpas inte i fall då en ansökan har kommit in till patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande.

5. Bestämmelsen i 13 § 7 tillämpas inte i fall då en ansökan har kommit in till patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande.

6. I fråga om verkan av dom, genom vilken fastställs att en man inte är far till ett barn, tillämpas den gamla lagen i fall då dom i första instans har meddelats före den nya lagens ikraftträdande.

7. Bestämmelsen i 44 § om samtycke av barn över 12 år tillämpas inte i fall då en anmälan eller ansökan har gjorts före den nya lagens ikraftträdande.

7. Bestämmelsen i 48 § om samtycke av barn över 12 år tillämpas inte i fall då en anmälan eller ansökan har gjorts före den nya lagens ikraftträdande.

Innehållsförteckning

Ärendet	1
Sammanfattning	1
Motionsyrkandena	3
Utskottet	5
Inledning	5
Historik	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Allmänna överväganden	7
Makars efternamn	13
Förvärv av efternamn vid ingående av äktenskap	13
Makars namnbyte under eller efter äktenskapet	17
Barns efternamn	19
Förvärv av efternamn vid födelse och adoption	19
Byte till förälders efternamn, m. m.	23
Byte till andra efternamn	25
Mellannamn	29
Mellannamn för makar	29
Mellannamn för barn	30
Vissa gemensamma bestämmelser om mellannamn	34
Förnamn	34
Övriga frågor	37
Tilltalsnamn i dataregister	37
Delgivning av föreläggande i namnären den	38
Information m. m.	39
Övrigt	39
Utskottets hemställan	40
Reservation	42
Särskilt yttrande	44
 Bilagor	
1. Lagförslaget i proposition 1981/82: 156	46
2. Skatteutskottets yttrande SkU 1981/82: 7 y	55
3. Av utskottet framlagda förslag till ändringar i regeringens lagförslag	57